

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΙΕΚ**

της

ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΜΑΥΡΙΔΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής

Σπύρος Αβδημιάτης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης
στη διοίκηση & οργάνωση εκπαιδευτικών μονάδων

Θεσσαλονίκη, ... 2018

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία καλύπτεται στο σύνολό της νομικά από δημόσια άδεια πνευματικών δικαιωμάτων Creative Commons:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή

Μπορείτε να:

- **Μοιραστείτε:** αντιγράψετε και αναδιανέμετε το παρόν υλικό με κάθε μέσο και τρόπο
- **Προσαρμόστε:** αναμείξτε, τροποποιήστε και δημιουργήστε πάνω στο παρόν υλικό

Υπό τους ακόλουθους όρους:

- **Αναφορά Δημιουργού:** Θα πρέπει να καταχωρίσετε αναφορά στο δημιουργό, με σύνδεσμο της άδειας, και με αναφορά αν έχουν γίνει αλλαγές. Μπορείτε να το κάνετε αυτό με οποιονδήποτε εύλογο τρόπο, αλλά όχι με τρόπο που να υπονοεί ότι ο δημιουργός αποδέχεται το έργο σας ή τη χρήση που εσείς κάνετε.
- **Μη Εμπορική Χρήση:** Δε μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό για εμπορικούς σκοπούς.
- **Παρόμοια Διανομή:** Αν αναμείξετε, τροποποιήσετε, ή δημιουργήσετε πάνω στο παρόν υλικό, πρέπει να διανείμετε τις δικές σας συνεισφορές υπό την ίδια άδεια CreativeCommonsόπως και το πρωτότυπο.

Αναλυτικές πληροφορίες νομικού κώδικα στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά δικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης(βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Θεσσαλονίκη, ... 2018

Η Δηλούσα: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΑΥΡΙΔΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η επαγγελματική κατάρτιση ορίζεται γενικά ως μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που αποδίδουν επαγγελματική επάρκεια στον καταρτιζόμενο και αποτελούν το επίκεντρο κάθε προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης. Η επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να θεωρηθεί ως δραστηριότητα ή σύνολο δραστηριοτήτων σχεδιασμένων για τη μετάδοση θεωρητικών γνώσεων αλλά και επαγγελματικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για ορισμένες μορφές εργασίας. Τις τελευταίες δεκαετίες, η διά βίου μάθηση έχει προσελκύσει μεγάλη προσοχή και αποτελεί μια έννοια που βρίσκεται συχνά στο προσκήνιο της εκπαιδευτικής πολιτικής. Με στόχο την παροχή επαγγελματικών και πρακτικών ικανοτήτων απαιτείται να θεσπιστούν μέθοδοι και διαδικασίες για την παροχή μιας σαφούς και διαφανούς δομής, ώστε να δημιουργηθεί εμπιστοσύνη στην αγορά της εκπαίδευσης, καθώς και στη διά βίου μάθηση.

Η έρευνα εξέτασε τη σχέση μεταξύ των εκπαιδευτικών εμπειριών των ενηλίκων καταρτιζόμενων και του επιπέδου ικανοποίησης τους από την εκπαιδευτική τους εμπειρία λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά τους δημογραφικά στοιχεία (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εισόδημα).

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει εάν οι επιλεγμένες μεταβλητές (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εισόδημα) επηρεάζουν την αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων σχετικά με την εκπαιδευτική εμπειρία που έλαβαν στο ΙΕΚ Μοναστηρίου.

Τα 58 άτομα που συμμετείχαν σε αυτή τη μελέτη επελέγησαν από το χειμερινό εξάμηνο του σχολικού έτους 2017-2018. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε μέτρησε την αντίληψή τους για την εκπαίδευση που έλαβαν σε δώδεκα διαφορετικές πτυχές της διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εξεταζόμενες μεταβλητές επηρέασαν μόνο κάποιες διαστάσεις της αντίληψης των καταρτιζόμενων για την ποιότητα της παρεχόμενης διδασκαλίας.

Τα ευρήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά καθώς τα ΙΕΚ και γενικά τα ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων πρέπει να έχουν μια αξιόπιστη εικόνα σχετικά με το πως αντιλαμβάνονται οι μαθητές τους την εκπαιδευτική τους εμπειρία. Η παρούσα έρευνα έδειξε ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να κατανοήσουν τις

εξατομικευμένες ανάγκες των καταρτιζόμενων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους προκειμένου να προσφέρουν μια εκπαιδευτική εμπειρία που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και προσδοκίες τους

Η ΕΕΚ και η διά βίου εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να συμβάλουν στο μέγιστο βαθμό στην εκπλήρωση των αναγκών δια βίου μάθησης. Έμφαση πρέπει να δοθεί στη διερεύνηση, τη διαπίστευση και την αναγνώριση της σημασίας μάθησης για τη βελτίωση των ευκαιριών για τη διά βίου μάθηση. Η εκπαίδευση των ενηλίκων θα πρέπει να καλύπτει όλους τους τύπους εκμάθησης, συμπεριλαμβανομένης της ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, της μάθησης βάσει της εργασίας, καθώς και της συνεχούς εκπαίδευσης και της αυτοπεποίθησης, και θα πρέπει να είναι εξίσου προσβάσιμη τόσο για γυναίκες όσο και για άνδρες

ABSTRACT

Vocational training is generally defined as part of the vocational training that provides the specialized professional knowledge and skills that give professional competence to the trainee and is the focus of any vocational training program. Vocational training can be considered as an activity or set of activities designed to convey theoretical knowledge and professional skills required for certain forms of work. In recent decades, lifelong learning has attracted a lot of attention and is a concept that is often at the forefront of education policy. In order to provide professional and practical skills, it is necessary to establish methods and procedures to provide a clear and transparent structure in order to create transparency and trust in the education market as well as in lifelong learning.

The research examined the relationship among educational experiences of adult learners and their level of satisfaction with their educational experience, taking into account their different demographic variables (age, gender, marital status, income).

The purpose of the research was to examine whether the selected variables (age, gender, marital status, income) affect the perception of adult learners about the educational experience they received at the IEK of Monastiriou.

The 58 people who participated in this study were selected from the winter semester of the school year 2017-2018. The research tool measured their perception of the education they receive taking into consideration twelve different aspects of teaching. The results showed that the variables examined had an impact only on some aspects of the learners' perceptions of the teaching.

Findings are particularly important as VET and general adult vocational training institutions need to have a credible picture of how their pupils perceive their educational experience. The present study has shown that educational institutions need to understand the individual needs of trainees and their specific characteristics in order to provide an educational experience that meets their needs and aspirations

VET and lifelong learning for adults should make the most of meeting the needs of lifelong learning. Emphasis should be placed on the exploration, accreditation and recognition of learning in advance to improve opportunities for lifelong learning. Adult education should cover all types of learning, including in-

house training, work-based learning as well as continuing education and self-confidence, and should be equally accessible to both women and men

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Κεφάλαιο 1ο.....	16
Επαγγελματική Ανάπτυξη.....	16
1.1 Εισαγωγή.....	16
1.2. Ορισμός και στόχοι Επαγγελματικής Εκπαιδευτικής Κατάρτισης	18
1.3. Ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς εργασίας.....	20
1.4 Η εκπαίδευση ενηλίκων στον κύκλο της δια βίου μάθησης	23
1.5. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της δια βίου μάθησης.....	25
1.6 Συμβολή του ΟΟΣΑ και της UNESCO στις πολιτικές εκπαίδευσης ενηλίκων.....	30
Κεφάλαιο 2°	33
Διά Βίου Μάθηση	33
2.1. Ορισμός Διά Βίου Μάθησης	33
2.2. Χαρακτηριστικά Διά Βίου Μάθησης	36
2.2.1 Άτυπη μάθηση.....	36
2.2.2 Αυτό-υποκινούμενη μάθηση	36
2.2.3 Αυτοχρηματοδοτούμενη μάθηση	38
2.2.4 Παγκόσμια συμμετοχή	38
2.3. Παραδοσιακή Μάθηση, Μάθηση και Διά βίου Μάθηση.....	40
2.4. Απαιτήσεις για ένα αποτελεσματικό σύστημα δια βίου μάθησης	43

2.5 Στρατηγικές διά βίου μάθησης.....	45
2.6. Εξασφάλιση ποιότητας.....	47
2.6.1. Η σημασία της εξασφάλισης ποιότητας στη δια βίου μάθηση.....	47
2.6.2 Προοπτικές και προκλήσεις	48
2.7 Παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπό την προοπτική της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα.....	49
2.7.1. Γενικές πληροφορίες σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα	49
2.7.2. Περιγραφή της ΕΕΚ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	51
2.7.2.1. Αρχική Επίσης Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΕΠΑΛ).....	52
2.7.2.2. Προγράμματα σε σχολεία μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΙΕΚ)	55
2.7.2.3. Τριτοβάθμιο επίπεδο	57
2.7.2.4. Προγράμματα σε κολέγια.....	58
2.7.2.5. Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση: Κέντρα δια βίου μάθησης και άλλοι φορείς που παρέχουν δια βίου μάθηση.....	59
Κεφάλαιο 3 ^ο	61
Μεθοδολογία έρευνας	61
3.1. Σκοπός και στόχοι έρευνας	61
3.2 Το ερευνητικό σχέδιο της μελέτης.....	62
3.3 Το δείγμα της μελέτης.....	62
3.4 Μεταβλητές της έρευνας.....	63
3.5 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων	63
3.6 Στατιστική ανάλυση	64
3.7 Δεοντολογικά – ηθικά θέματα.....	64
3.8 Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της έρευνας.....	65

Κεφάλαιο 4ο.....	66
Αποτελέσματα έρευνας	66
4.1 Περιγραφική στατιστική	66
4.2 Έλεγχος ερευνητικών ερωτημάτων.....	72
Κεφάλαιο 5 ^ο Συμπεράσματα – Προτάσεις	79
Βιβλιογραφία.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Παράρτημα.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 4.1: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά ηλικιακή ομάδα	66
Πίνακας 4.2: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά φύλο ..	67
Πίνακας 4.3: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά οικογενειακή κατάσταση	67
Πίνακας 4.4: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά εισόδημα	68
Πίνακας 4.5: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά οικογενειακή κατάσταση	70
Πίνακας 4.6: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των επιπέδων υποκίνησης συνδεδεμένα με την ανατροφοδότηση από τους καθηγητές	70
Πίνακας 4.7: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής της αντίληψης του καταρτιζόμενων σχετικά με το αν τα μαθήματα αξιοποιούνται θετικά	71
Πίνακας 4.8: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ηλικιακής κατηγοριοποίησης και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία	73
Πίνακας 4.9: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα του φύλου και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία	74
Πίνακας 4.10: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα την οικογενειακή κατάσταση και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία	76
Πίνακας 4.11: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα το εισόδημα και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία	78
Πίνακας 1. Ποσοστιαία Κατανομή Ηλικιακών ομαδοποιήσεων ως προς τη διάσταση της διδασκαλίας “Έγκαιρη και τακτική Ανατροφοδότηση ” Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Πίνακας 2. Ποσοστιαία Κατανομή Ομαδοποιήσεων φύλου ως προς τη διάσταση της διδασκαλίας “Ποιότητα και Διαθεσιμότητα Διδακτικών Υλικών ” Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
Πίνακας 3. Ποσοστιαία Κατανομή Ομαδοποιήσεων οικογενειακής κατάστασης ως προς τη διάσταση της διδασκαλίας “Γνώση του θέματος διδασκαλίας” Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση είναι ένα ανθρώπινο δικαίωμα και ένα δημόσιο αγαθό και ως τέτοιο θα πρέπει να είναι διαθέσιμο σε όλους. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να κατανοήσουμε ότι ο στόχος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) είναι να δώσει μια σταθερή βάση στους καταρτιζόμενους ώστε να τους επιτρέψει να γίνουν ενεργοί πολίτες και επαγγελματίες μέλη του εργατικού δυναμικού της χώρας τους. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση δεν είναι μόνο θέμα παραγωγής αποτελεσμάτων όσον αφορά την οικονομία και την αγορά εργασίας, αλλά και παροχής καλής εκπαίδευσης και κατάρτισης στους καταρτιζόμενους, ενώ παράλληλα ενισχύει την ιδιότητα του πολίτη.

Η EEK είναι σημαντική για τους νέους καθώς ολοκληρώνουν τις σπουδές τους και κινούνται από την υποχρεωτική εκπαίδευση στην περαιτέρω εκπαίδευση. Η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΑΕΚΤ) αποτελεί τη βάση για την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, την απασχολησιμότητα και την επιχειρηματικότητα. Η EEK παρέχει εκπαίδευση και κατάρτιση καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής των ατόμων. Η EEK θα πρέπει επίσης να ασχολείται με την εκ νέου εξειδίκευση των ανθρώπων, τη διεύρυνση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους, καθώς ευνοούν την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων. Ως εκ τούτου, η EEK είναι απαραίτητη για τους ενήλικες, τόσο τους εργαζόμενους όσο και τους άνεργους. Χώρες με ιδιαίτερα ανεπτυγμένα συστήματα EEK έχουν υψηλότερη απασχόληση και αντιμετωπίζουν επίσης καλύτερα την οικονομική κρίση. Παρά τα επιτυχή αποτελέσματα και τα πλεονεκτήματα της, η EEK εξακολουθεί να μην απολαμβάνει την ίδια θέση με τη γενική εκπαίδευση σε ορισμένες χώρες.

Τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη είναι πολύ διαφορετικά: η ΑΕΚΚ μπορεί να ξεκινήσει κατά τη διάρκεια ή μετά την υποχρεωτική φάση της εκπαίδευσης, στα κολέγια πλήρους φοίτησης, στα σχολεία / ιδρύματα και στις επιχειρήσεις. Μπορεί να βασίζεται σε ακαδημαϊκές σπουδές με μερική απασχόληση σε σχολεία / ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ορισμένες χώρες συνδυάζουν τα συστήματα. Ωστόσο ένα καλά οργανωμένο σύστημα EEK δεν εξαρτάται από τις διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας και την περίοδο των σπουδών, αλλά από την ισορροπία μεταξύ αυτών των διαφορετικών στοιχείων: (α) Επαγγελματική θεωρητική εκπαίδευση. β)

Επαγγελματική πρακτική κατάρτιση. (γ), Γενική εκπαίδευση. Αυτοί οι παράγοντες πρέπει να αποτελέσουν ένα ολιστικό σύστημα, το οποίο μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μια επιτυχημένη σταδιοδρομία, τη δια βίου μάθηση και να οδηγήσει στην ανώτερη εκπαίδευση.

Οι διαφορετικές εκπαιδευτικές παραδόσεις της Ευρώπης απαιτούν τη θέσπιση κοινών κανόνων που θα εγγυώνται την αναγνώριση των ικανοτήτων. Πρέπει να υπάρχουν ευκαιρίες για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να ενσωματωθούν και να επανενταχθούν τόσο στην κοινωνία όσο και στην αγορά εργασίας. Οι δημόσιοι οργανισμοί θα πρέπει να είναι υπεύθυνοι για την επικύρωση της άτυπης και άτυπης μάθησης στηρίζοντας το διπλό στόχο της ΕΕΚ δηλαδή την προετοιμασία για την απασχόληση και την υποστήριξη της υψηλής θέσης στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ο τομέας της ΕΕΚ πρέπει να είναι ένα εκπαιδευτικό σύστημα όπου οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα να προετοιμάζουν τις ικανότητές τους όσο το επιθυμούν και είναι οικονομικά αναγκαίες. Οι εργοδότες και η ευρύτερη κοινωνία πρέπει να είναι ενεργά ενδιαφερόμενα μέρη. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμερίζονται αυτό το ενδιαφέρον για τη διοργάνωση της κατάλληλης υποδομής και πόρων για την ΕΕΚ υψηλής ποιότητας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εστιάζεται στη δια βίου μάθηση στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει εάν οι επιλεγμένες μεταβλητές (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εισόδημα) επηρεάζουν την αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων σχετικά με την εκπαιδευτική εμπειρία που έλαβαν στο ΙΕΚ Μοναστηρίου.

Τα 58 άτομα που συμμετείχαν σε αυτή τη μελέτη επελέγησαν από το χειμερινό εξάμηνο του σχολικού έτους 2017-2018. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε μέτρησε την αντίληψή τους για την εκπαίδευση που έλαβαν εξετάζοντας δώδεκα διαφορετικές πτυχές της διδασκαλίας. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν η δειγματοληψία ευκολίας.

Σε αυτή τη μελέτη, διερευνήθηκε η σχέση μεταξύ των επιπέδων ικανοποίησης ενηλίκων καταρτιζόμενων και συγκεκριμένων μεταβλητών καθώς υιοθετήθηκε η άποψη ότι στην εκπαίδευση ενηλίκων δεν μπορεί να υιοθετηθεί η θέση ότι ένα είδος

εκπαίδευσης ταιριάζει σε όλους και θα πρέπει να υπάρχει καλύτερη κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ενηλίκων καταρτιζόμενων και εάν αισθάνονται ή όχι ότι οι ανάγκες τους ικανοποιούνται κατά την κατάρτισή τους καθώς και να προσδιοριστούν παράγοντες που μπορεί να εμποδίσουν τις εκπαιδευτικές τους εμπειρίες.

Με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός περιβάλλοντος θεσμικών εκπαιδευτικών πρακτικών με επίκεντρο τον ενήλικα δείχνοντας ευαισθησία στις ανάγκες των ενηλίκων καταρτιζόμενων. Τα ευρήματα είναι ιδιαίτερα σημαντικά καθώς τα ΙΕΚ και γενικά τα ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων πρέπει να έχουν μια αξιόπιστη εικόνα σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τους την εκπαιδευτική τους εμπειρία.

Κεφάλαιο 1ο

Επαγγελματική Ανάπτυξη

1.1 Εισαγωγή

Η εκπαίδευση είναι ένα ανθρώπινο δικαίωμα και ένα δημόσιο αγαθό. επομένως, πρέπει να είναι διαθέσιμο σε όλους. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι ο στόχος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) είναι να δώσει μια στέρεη βάση στους σπουδαστές ώστε να μπορέσουν να γίνουν ενεργοί πολίτες σε δημοκρατικές κοινωνίες και επαγγελματίες που θα στελεχώνουν το εργατικό δυναμικό μιας χώρας.. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση δεν είναι μόνο θέμα παραγωγής αποτελεσμάτων όσον αφορά την οικονομία και την αγορά εργασίας, αλλά και την παροχή καλής εκπαίδευσης και κατάρτισης στους σπουδαστές, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει την ιδιότητα του πολίτη (ETUCE, 2012).

Η EEK είναι σημαντική για τους νέους που μετακινούνται από σχολεία / ιδρύματα σε θέσεις απασχόλησης και μεταβαίνουν από την υποχρεωτική εκπαίδευση στην περαιτέρω εκπαίδευση. Η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και η αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν τη βάση για την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, την απασχολησιμότητα και την επιχειρηματικότητα.

Η EEK παρέχει εκπαίδευση και κατάρτιση καθ 'όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής των ατόμων. Η EEK θα πρέπει επίσης να ασχοληθεί με την εκ νέου εξειδίκευση των ατόμων, τη διεύρυνση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους, καθώς και την παροχή νέων δεξιοτήτων. Ως εκ τούτου, η EEK είναι απαραίτητη για τους ενήλικες, τόσο τους εργαζόμενους όσο και τους ανέργους.

Είναι προφανές ότι ορισμένες χώρες με ιδιαίτερα ανεπτυγμένα συστήματα EEK έχουν υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης, ειδικά για τους νέους. Αντιμετωπίζουν επίσης καλύτερα την οικονομική κρίση. Παρά τα επιτυχή αποτελέσματά της και τα πλεονεκτήματά της, η EEK εξακολουθεί να μην έχει το ίδιο καθεστώς με τη γενική εκπαίδευση σε ορισμένες χώρες. Η αρχική κατάρτιση πρέπει να θεωρείται εξίσου ελκυστική με τη γενική εκπαίδευση και η EEK πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω ως η πρώτη επιλογή για περισσότερους νέους (ETUCE, 2012).

Τα συστήματα ΕΕΚ είναι πολύ διαφορετικά: η ΠΕΚΚ μπορεί να ξεκινήσει κατά τη διάρκεια ή μετά την υποχρεωτική φάση της εκπαίδευσης, στα κολέγια πλήρους φοίτησης, στα σχολεία / ιδρύματα και στις επιχειρήσεις. Μπορεί να βασίζεται σε μαθητείες με μερική απασχόληση σε σχολεία / ιδρύματα ΕΕΚ. Ορισμένες χώρες συνδυάζουν αυτά τα συστήματα. Ωστόσο, όσον αφορά την ETUCE, ένα καλά οργανωμένο σύστημα ΕΕΚ δεν εξαρτάται από τις διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας και την περίοδο σπουδών, αλλά από την ισορροπία μεταξύ αυτών των διαφορετικών στοιχείων:

(α) Επαγγελματική θεωρητική εκπαίδευση.

β) Επαγγελματική πρακτική κατάρτιση.

(γ), Γενική εκπαίδευση.

Αυτοί οι παράγοντες πρέπει να αποτελέσουν ένα ολιστικό σύστημα, το οποίο μπορεί να αποτελέσει τη βάση για μια επιτυχημένη καριέρα, τη δια βίου μάθηση και να οδηγήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι διαφορετικές εκπαιδευτικές παραδόσεις της Ευρώπης απαιτούν τη θέσπιση κοινών κανόνων που θα εγγυώνται την αναγνώριση των ικανοτήτων. Πρέπει να υπάρχουν ευκαιρίες για την επικύρωση της άτυπης και άτυπης μάθησης, ώστε να μπορούν οι πολίτες να ενταχθούν και να επανενταχθούν τόσο στην κοινωνία όσο και στην αγορά εργασίας. Τα δημόσια ιδρύματα θα πρέπει να είναι υπεύθυνα για την επικύρωση της άτυπης και άτυπης μάθησης (ETUCE, 2012)

1.2. Ορισμός και στόχοι Επαγγελματικής Εκπαιδευτικής Κατάρτισης

Ο όρος επαγγελματική εκπαίδευση είναι γενικός και περιλαμβάνει κάθε μορφή εκπαίδευσης που αποσκοπεί στην απόκτηση προσόντων σχετικών με ένα συγκεκριμένο επάγγελμα, τέχνη ή απασχόληση ή που παρέχει την απαραίτητη κατάρτιση και τις κατάλληλες δεξιότητες καθώς και τεχνικές γνώσεις, ώστε οι σπουδαστές να μπορούν ασκούν επάγγελμα, τέχνη ή δραστηριότητα ανεξάρτητα από την ηλικία τους και το επίπεδο εκπαίδευσης τους, ακόμα και αν το πρόγραμμα εκπαίδευσης περιέχει και στοιχεία γενικής εκπαίδευσης (Κοτσίκης, 2007).

Η επαγγελματική κατάρτιση ορίζεται γενικά ως μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που αποδίδουν επαγγελματική επάρκεια στον εκπαιδευόμενο και αποτελούν το επίκεντρο κάθε προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης. Η επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να θεωρηθεί ως δραστηριότητα ή σύνολο δραστηριοτήτων σχεδιασμένων για τη μετάδοση θεωρητικών γνώσεων αλλά και επαγγελματικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για ορισμένες μορφές εργασίας (Κοτσίκης, 2007). Ως εκπαιδευτική πολιτική, αναφέρεται στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση, οι στόχοι της οποίας συνδέονται με τη συγκεκριμένη προσφορά και ζήτηση ειδικοτήτων, καθώς διαμορφώνονται από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομίας κάθε νομού (Ευστράτογλου & Νικολοπούλου, 2011). Οι κύριοι στόχοι της ΕΕΚ θεωρούνται οι ακόλουθοι:

- Να ενισχυθούν οι εκπαιδευόμενοι που έχουν ολοκληρώσει το υψηλότερο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Να αναπτύξουν τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκηση ενός επαγγέλματος.
- Να αξιολογηθεί το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, ώστε να γίνουν ανταγωνιστικοί επαγγελματίες στο μέλλον (Zarifis, 2000).
- Να βοηθήσει τους μαθητές στην ευγενική προσαρμογή τους στις αλλαγές στις παραγωγικές διαδικασίες.
- Να παρέχεται αρχική ή συνεχής εξειδικευμένη κατάρτιση.

➤ Να ικανοποιήσει τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας.

➤ Να καλλιεργηθεί η ενσωμάτωση των μαθητών στην επαγγελματική ζωή και στην κοινότητα.

➤ Να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή αλλά και η παγκόσμια διάσταση της επαγγελματικής κατάρτισης (Zarifis, 2003).

➤ Η συμβολή στην απόκτηση οικονομικών γνώσεων και δεξιοτήτων που απαιτεί η οργάνωση και η εξέλιξη ενός επαγγέλματος.

➤ Να βοηθήσει στην εξοικείωση με τους κώδικες κοινωνικών αξιών, την ενσωμάτωση του πολιτισμού μέσω της επαγγελματικής κοινωνικοποίησης και τη δημιουργία ενός συμπεριφορικού και κοινωνικού κώδικα που αποτελεί την επαγγελματική δεοντολογία.

➤ Προετοιμασία για την άσκηση των δικαιωμάτων καθώς και των υποχρεώσεων του πολίτη ως επαγγελματία (ασφάλεια, προστασία, κοινωνικές παροχές, φόροι κλπ.) (Κοτσίκης, 2007).

Τον 21ο αιώνα, όσοι εισέρχονται στην αγορά εργασίας χρειάζονται άμεσες δεξιότητες εργασίας, αλλά χρειάζονται επίσης μια σειρά από ικανότητες σταδιοδρομίας και γνωστικής ικανότητας που θα τους επιτρέψουν να χειριστούν τις μεταβαλλόμενες θέσεις εργασίας και τα περιβάλλοντα σταδιοδρομίας και να διατηρήσουν τη μαθησιακή τους ικανότητα. Σχεδόν όλες οι χώρες αναφέρουν σημαντική ροή και εξέλιξη της σταδιοδρομίας, έτσι ώστε όσοι επαγγελματικά εκπαιδευμένοι για μία θέση εργασίας συχνά βρίσκουν το δρόμο τους σε άλλους. Επομένως, τα προγράμματα που αφορούν την εκ των προτέρων εξειδίκευση πρέπει να εξισορροπούνται με επαρκή προσοχή στις γενικές ακαδημαϊκές δεξιότητες, καθώς και σε άλλες ευρύτερες μαλακές ικανότητες, ώστε να δημιουργηθούν τα θεμέλια της διά βίου μάθησης, της αποτελεσματικής ιθαγένειας και μιας επιτυχημένης σταδιοδρομίας.

1.3. Ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς εργασίας

Ο συνδυασμός παροχής επαγγελματικών προγραμμάτων πρέπει να ισορροπήσει τις προτιμήσεις των σπουδαστών και τη ζήτηση των εργοδοτών Όλα τα συστήματα ΕΕΚ χρειάζονται μηχανισμούς για να εξασφαλίσουν ότι ο αριθμός των ατόμων που εκπαιδεύονται σε διαφορετικά επαγγέλματα ταιριάζει με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας - ζήτηση για υδραυλικούς. Οι προτιμήσεις των σπουδαστών είναι σχετικές, αλλά αυτές οι προτιμήσεις δεν είναι συνήθως αρκετές. Και ενώ οι ανάγκες του εργοδότη είναι σημαντικές, δεν είναι πάντα εύκολο να προσδιορίσουμε ποιες είναι αυτές οι ανάγκες ή πώς θα εξελιχθούν. Οι παροχές που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο πρέπει να εξυπηρετούν τα συμφέροντα ολόκληρης της κοινωνίας με την εξισορρόπηση των προτιμήσεων των σπουδαστών και της ζήτησης του εργοδότη. Στην ιδανική περίπτωση, τα επαγγελματικά προγράμματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα στοιχείο εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας, διότι, εκτός από το μαθησιακό όφελος, η προθυμία των εργοδοτών να παρέχουν τέτοια κατάρτιση στο χώρο εργασίας αντανακλά τη ζήτηση στην αγορά εργασίας για τις δεξιότητες που αποκτώνται στο πρόγραμμα ΕΕΚ. Αλλά αυτή η ισορροπία εξαρτάται επίσης από τη χρηματοδότηση που παρέχεται από την κυβέρνηση, το φοιτητή και τους εργοδότες. Ο συνδυασμός της πρόβλεψης πρέπει επίσης να αντικατοπτρίζει τις (ενημερωμένες) προτιμήσεις σταδιοδρομίας των σπουδαστών, ιδίως αν οι σπουδαστές φέρουν το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος του κόστους. Αντιστρόφως, όπου οι εργοδότες χρηματοδοτούν την εκπαίδευση, φυσικά αναμένουν να αποφασίσουν τι διδάσκεται. Μεταξύ αυτών των δύο άκρων, υπάρχουν πολλά μοντέλα μικτής υποστήριξης για την κατάρτιση από την κυβέρνηση, τους σπουδαστές και τους εργοδότες

Καθώς διαφοροποιούνται οι σταδιοδρομίες, η συμβουλευτική σταδιοδρομίας γίνεται όλο και πιο σημαντική και πιο απαιτητική. Οι περίπλοκες σταδιοδρομίες, με περισσότερες επιλογές τόσο στην εργασία όσο και στη μάθηση, ανοίγουν νέες ευκαιρίες για πολλούς ανθρώπους. Αλλά κάνουν και πιο δύσκολες αποφάσεις, καθώς οι νέοι αντιμετωπίζουν μια σειρά σύνθετων επιλογών κατά τη διάρκεια μιας ζωής μάθησης και εργασίας. Βοηθώντας τους νέους να λάβουν αυτές τις αποφάσεις είναι το καθήκον της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας. Αλλά η συμβουλευτική σταδιοδρομίας έχει σοβαρές αδυναμίες σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, σε πολλές χώρες η συμβουλευτική σταδιοδρομίας αντιμετωπίζει ορισμένες προκλήσεις: πολύ συχνά οι προσφέροντες καθοδήγηση δεν γνωρίζουν επαρκώς τα ζητήματα της

αγοράς εργασίας, ενώ η συμβουλευτική σταδιοδρομίας παίζει μερικές φορές επικουρικό ρόλο στην ψυχολογική συμβουλευτική. οι υπηρεσίες καθοδήγησης μπορεί να είναι κατακερματισμένες, να μην διαθέτουν επαρκείς πόρους και να αντιδρούν, έτσι ώστε όσοι χρειάζονται καθοδήγηση να μην μπορούν να το αποκτήσουν. οι συμβουλές είναι ενίοτε άνευ αντικειμενικότητας επειδή το προσωπικό καθοδήγησης βασίζεται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα με προκατάληψη. οι σχετικές πληροφορίες για την αγορά εργασίας δεν είναι πάντα διαθέσιμες ή εύκολα εύπεπτες και κατανοητές και η βάση τεκμηρίωσης σχετικά με το τι λειτουργεί στην καριέρα είναι πολύ αδύναμη. Ο καθοδηγητικός προσανατολισμός πρέπει να είναι συνεπής, με επαρκείς πόρους, ενεργητικός, αντικειμενικός και καλά υποστηριζόμενος από αποδεικτικά στοιχεία. Όταν υπάρχουν τέτοιες αδυναμίες, απαιτούνται ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις. Πρέπει να υπάρχει ένα συνεκτικό επαγγελματικό προσανατολισμό, με προσωπικό με εμπειρία στα θέματα της αγοράς εργασίας και χωρισμένο από την ψυχολογική συμβουλευτική.

Η καθοδήγηση πρέπει να διαθέτει επαρκείς πόρους, με κάποια διασφάλιση της προληπτικής προσφοράς καθοδήγησης σε βασικά σημεία λήψης αποφάσεων σταδιοδρομίας. Το προσωπικό καθοδήγησης πρέπει να έχει μια ανεξάρτητη βάση για να στηρίζει την αντικειμενικότητά του παρά να είναι μέρος εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών και υλικού με βάση το διαδίκτυο. Οι ισχυροί δεσμοί μεταξύ σχολείων και τοπικών εργοδοτών αποτελούν πολύ σημαντικό μέσο για την εισαγωγή των νέων σπουδαστών στον κόσμο της εργασίας. Το σύνολο πρέπει να υποστηριχθεί από μια ισχυρότερη βάση αποδείξεων αξιολόγησης

Τα συστήματα ΕΕΚ πρέπει να προσελκύσουν τους βασικούς ενδιαφερόμενους και τις πληροφορίες για να καταστήσουν το σύστημα διαφανές. Τα συστήματα ΕΕΚ δεν υφίστανται μεμονωμένα. η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τους δεσμούς τους με την αγορά εργασίας. Αυτό συνεπάγεται δύο τύπους υποστηρικτικών ρυθμίσεων. Πρώτον, χρειαζόμαστε εργαλεία για να εμπλέξουμε τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς στην ΕΕΚ - ιδιαίτερα για να μπορέσουν οι εργοδότες να εξηγήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται και να διαπραγματευτούν την παροχή αυτών των δεξιοτήτων με άλλους ενδιαφερόμενους. Δεύτερον, χρειαζόμαστε εργαλεία πληροφόρησης έτσι ώστε να μπορεί να αναγνωρίζεται, να αναγνωρίζεται και να αναλύεται η αξία των επαγγελματικών προγραμμάτων σπουδών. Αυτά τα

εργαλεία πληροφοριών περιλαμβάνουν πλαίσια προσόντων, συστήματα αξιολόγησης, δεδομένα και έρευνα. Απαιτούνται ισχυρά θεσμικά όργανα για τη συμμετοχή των εργοδοτών, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των συμφερόντων των φοιτητών στην ΕΕΚ. Η δέσμευση των εργοδοτών και των συνδικάτων είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί ότι η οργάνωση και το περιεχόμενο των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εργοδοτών, των φοιτητών και της ευρύτερης οικονομίας. Συνήθως αυτό σημαίνει ένα σύνολο διασυνδεδεμένων φορέων σε εθνικό, περιφερειακό και τομεακό επίπεδο, στο οποίο συμμετέχει το σύστημα ΕΕΚ με τους εργοδότες ειδικότερα, με σαφείς ευθύνες για διάφορα στοιχεία του συστήματος ΕΕΚ.

Τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων μπορούν να είναι χρήσιμα στα συστήματα ΕΕΚ, αλλά πρέπει να συνδεθούν με άλλα μέτρα. Πολλές χώρες εφαρμόζουν επί του παρόντος πλαίσια επαγγελματικών προσόντων ή το έπραξαν πρόσφατα. Κατ' αρχήν, τέτοια πλαίσια μπορούν να καταστήσουν τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης πιο διαφανή, έτσι ώστε η αξία των διαφόρων προσόντων να αναγνωριστεί σαφέστερα από τους σπουδαστές, τους εργοδότες και άλλους ενδιαφερόμενους. Τα ισχυρά πλαίσια πρέπει, κατ' αρχήν, να διευκολύνουν τη διά βίου μάθηση και να βελτιώσουν την πρόσβαση στην ανώτερη εκπαίδευση. Πρέπει όμως να υποστηριχθούν από μια ισχυρή μεθοδολογία για την κατανομή των προσόντων στα επίπεδα, υποστηριζόμενη από βασικούς ενδιαφερόμενους και υποστηριζόμενη από συμπληρωματικά μέτρα για την ενοποίηση του συστήματος ΕΕΚ και τη βελτίωση των μεταβάσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επομένως, η εφαρμογή ενός πλαισίου προσόντων μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος μιας ευρύτερης προσέγγισης όσον αφορά την ποιότητα και τη συνοχή της παροχής της ΕΕΚ.

Μια τυποποιημένη αξιολόγηση για τα προσόντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διασφαλίζει τη συνοχή των προτύπων. Οι αξιολογήσεις των βασικών ακαδημαϊκών δεξιοτήτων στα σχολεία και η χρήση αυτών των αξιολογήσεων για την αξιολόγηση των σπουδαστών και του βαθμού διδασκαλίας τους αποτελούν πλέον αντικείμενο εντατικής συζήτησης. Οι αξιολογήσεις των δεξιοτήτων που σχετίζονται με την απασχόληση έχουν λάβει λιγότερη προσοχή, αλλά τα θέματα παραμένουν παρόμοια. Μια τυποποιημένη εθνική αξιολόγηση για τα προσόντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση της συνεκτικότητας

του συνδυασμού των δεξιοτήτων που αποκτώνται και του απαιτούμενου επιπέδου δεξιοτήτων, να επιτρέψει την απόκτηση δεξιοτήτων με ποικίλους τρόπους, την ενθάρρυνση της καινοτομίας και της αποτελεσματικότητας στην απόκτηση δεξιοτήτων και την παροχή μιας σαφούς βάσης για αναγνώριση προηγούμενης μάθησης. Καλύτερα στοιχεία, ιδίως όσον αφορά τα αποτελέσματα της ΕΕΚ στην αγορά εργασίας, είναι ζωτικής σημασίας. Οι πληροφορίες υποστηρίζουν τη σχέση μεταξύ επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αγοράς εργασίας. Επιτρέπει στους σπουδαστές να δουν το δρόμο τους μέσα από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στην αγορά εργασίας, οι εργοδότες να κατανοήσουν ποιοι δυνητικοί προσλήπτες έχουν μάθει σε ένα πρόγραμμα, και οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και τα ιδρύματα κατάρτισης για να δουν αν οι απόφοιτοι τους λαμβάνουν σχετική εργασία. Καλύτερη πληροφόρηση μπορεί να παρέχεται είτε μέσω εφάπαξ ερευνών για όσους εγκαταλείπουν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για την επίτευξη αποτελεσμάτων στην αγορά εργασίας, είτε παρακολουθώντας ομάδες ατόμων μέσω της ΕΕΚ στην απασχόληση για να αναδείξουν ιστορίες σταδιοδρομίας. Αυτά τα δεδομένα πρέπει να υποστηρίζονται από τη θεσμική ικανότητα να αναλύουν και να αξιοποιούν τα δεδομένα - για παράδειγμα στα εθνικά ερευνητικά κέντρα ΕΕΚ.

1.4 Η εκπαίδευση ενηλίκων στον κύκλο της δια βίου μάθησης

Όροι όπως η εκπαίδευση ενηλίκων, η συνεχής εκπαίδευση, η περαιτέρω εκπαίδευση, η διά βίου μάθηση αποτελούν μέρος του λεξιλογίου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Αυτή η ορολογία προσπαθεί να ενσαρκώσει την πραγματικότητα ότι, ενώ η εκπαίδευση γενικά μπορεί να θεωρηθεί από την άποψη της επίσημης εκπαίδευσης, η μάθηση, από την άλλη πλευρά, είναι μια συνεχής διαδικασία που εκτείνεται στη διάρκεια ζωής κάθε ανθρώπου. Η μάθηση συνεχίζεται και δεν σχετίζεται με το χρόνο και λαμβάνει χώρα σε διάφορα περιβάλλοντα - τυπικά, μη τυπικά και άτυπα. Η μάθηση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ανάπτυξης και αναπτύσσεται με διαφορετικούς τρόπους και σε διάφορα στάδια κατά τη διάρκεια μιας ζωής από κάθε άτομο. Ο καθένας βιώνει διαφορετικά τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς η μάθηση είναι ένας συνεχής κύκλος που προκύπτει από την αντανάκλαστική εμπλοκή με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες και εμπειρίες.

Η διαδικασία μάθησης περιγράφεται στην έκθεση Faure για την UNESCO Learning To Be (1972) ως: Κάθε άτομο πρέπει να είναι σε θέση να συνεχίσει να μαθαίνει καθ 'όλη τη ζωή του. Η ιδέα της δια βίου μάθησης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνίας της μάθησης. Η δια βίου έννοια καλύπτει όλες τις πτυχές της εκπαίδευσης, αγκαλιάζοντας τα πάντα σε αυτήν, με το σύνολο να είναι περισσότερο από το άθροισμα των 11 μερών. Δεν υπάρχει ένα ξεχωριστό "μόνιμο" μέρος της εκπαίδευσης που δεν είναι δια βίου (1972: 181-182). Ως εκ τούτου, η διά βίου μάθηση περιλαμβάνει όλη τη μάθηση που λαμβάνει χώρα από την προσχολική στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο του κύκλου μάθησης. Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο αυτής της μαθησιακής διαδικασίας. Οι όροι που σχετίζονται με την εκπαίδευση ενηλίκων, όπως η συνεχιζόμενη εκπαίδευση, η συνεχής εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση, χρησιμοποιούνται μερικές φορές εναλλακτικά σε διάφορα κείμενα και έγγραφα που περιγράφουν τη μαθησιακή δραστηριότητα που ασκούν οι ενήλικες. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι αυτοί οι όροι δεν είναι ίδιοι και ότι ο καθένας φέρνει μαζί του, σημασίες που προέρχονται από διαφορετικές φιλοσοφικές προοπτικές. Αυτές οι φιλοσοφίες εργασίας μπορούν επίσης να παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα ανάλογα με το ρόλο που διαδραματίζει ο αποστολέας, ο διοργανωτής ή ο χρηματοδότης των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων. Στην παρούσα μελέτη θα χρησιμοποιείται η "εκπαίδευση ενηλίκων" για την περιγραφή της μαθησιακής δραστηριότητας των ενηλίκων προκειμένου να προωθήσουν τις γνώσεις τους, τις δεξιότητές τους, την ευημερία τους και τις εμπειρίες τους μέσα στα προγράμματα ΙΕΚ.

1.5. Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της δια βίου μάθησης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ανάδειξη της σπουδαιότητας της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα της δια βίου μάθησης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και συνέβαλε σημαντικά στη θέσπιση πολιτικών εκπαίδευσης ενηλίκων.

Λευκή Βίβλος για την εκπαίδευση των ενηλίκων

Η δια βίου μάθηση ως στρατηγική διατυπώθηκε για πρώτη φορά στη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Διδασκαλία και μάθηση: προς την κοινωνία της μάθησης», που δημοσιεύθηκε το 1995. Αυτή η Λευκή Βίβλος προσδιορίζει τις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη τον 21ο αιώνα :

1. Η παγκοσμιοποίηση: η εμφάνιση νέων βιομηχανοποιημένων και ιδιαίτερα ανταγωνιστικών χωρών

2. Η δημογραφία: ο γηράσκων πληθυσμός της Ευρώπης και οι μεταναστευτικές ροές

3. Η ταχεία αλλαγή: η φύση της αγοράς εργασίας

4. Η επανάσταση των ΤΠΕ: οικονομίες και κοινωνίες με γνώμονα την τεχνολογία

Η Λευκή Βίβλος προτείνει τα δύο κύρια οι απαντήσεις σε αυτές τις προκλήσεις ήταν να επικεντρωθούν στην οικονομία της γνώσης και στην οικοδόμηση της απασχολησιμότητας. Επιπλέον, εντοπίστηκαν πέντε γενικοί στόχοι:

Να ενθαρρυνθεί η απόκτηση νέων γνώσεων

Να συσχετιστούν τα σχολεία και ο επιχειρηματικός τομέας

Καταπολέμηση του αποκλεισμού

Στόχος της επάρκειας σε τρεις κοινοτικές γλώσσες

Επεξεργασία επενδύσεων κεφαλαίου και επενδύσεων στην κατάρτιση σε ισότιμη βάση

Η Λευκή Βίβλος του 1995 σηματοδότησε σημείο καμπής στην εννοιολογική ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και της κοινωνίας της μάθησης. Εκτός από τη γνώση και την απασχολησιμότητα, η Λευκή Βίβλος θεωρούσε την εκπαίδευση και την

κατάρτιση επίσης ως τα κύρια μέσα για την αυτογνωσία, την ένταξη, την πρόοδο και την αυτοπεποίθηση. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση, είτε αποκτήθηκαν στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα είτε στη δουλειά είτε με πιο ανεπίσημο τρόπο, ήταν το κλειδί για τον έλεγχο του μέλλοντος και της προσωπικής ανάπτυξής τους (1995: 2).

Συνάντηση του Συμβουλίου της Λισαβόνας

Η ΕΕ δημοσίευσε διάφορα έγγραφα συζήτησης καθώς και μια Λευκή Βίβλο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ενώ διοργάνωσε ένα ευρωπαϊκό έτος δια βίου μάθησης το 1996, αλλά πολύ σημαντική δήλωση τέθηκε το Μάρτιο του 2000 στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας. Η σύνοδος του Συμβουλίου της Λισαβόνας έθεσε ως στόχο να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η «πλέον δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» έως το 2010 (2000, παράγραφος 5) . Το αποτέλεσμα αυτής της απόφασης ήταν η πρόσκληση προς τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο και την Επιτροπή ... να εντοπίσουν στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους συνεκτικές στρατηγικές και πρακτικά μέτρα με σκοπό την προώθηση της δια βίου μάθησης για όλους » (2000, παράγραφος 33).

Επιπλέον, το Συμβούλιο καθόρισε τα ακόλουθα πέντε κριτήρια αναφοράς για το 2010: μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 10% μείωση του ποσοστού των μαθητών με χαμηλή επίδοση στην ανάγνωση κατά τουλάχιστον 20% Το 85% των νέων ολοκληρώνει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση Να αυξήσει κατά τουλάχιστον 15% τον αριθμό των αποφοίτων πανεπιστημίων στα μαθηματικά, την επιστήμη και την τεχνολογία (MST) και να μειώσει την ανισορροπία μεταξύ των δύο φύλων σε αυτά τα θέματα Να έχει 12,5% των ενηλίκων (25-64 ετών)

Συμμετοχή στη διά βίου μάθηση

Η ανακοίνωση της Επιτροπής του 2001 για την υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης και το ψήφισμα του Συμβουλίου του 2002 για τη διά βίου μάθηση 52 υπογράμμισαν τη σημασία της δια βίου μάθησης για ανταγωνιστικότητα και απασχολησιμότητα, αλλά και για κοινωνική ένταξη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά και προσωπική ανάπτυξη. Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ζωτική συνιστώσα της διά βίου μάθησης και ένα από τα βασικά μηνύματα της Επιτροπής ήταν τα εξής: Τα

παραδοσιακά συστήματα πρέπει να μετατραπούν ώστε να γίνουν πολύ πιο ανοικτά και ευέλικτα ώστε οι μαθητές να έχουν ατομικές διαδρομές μάθησης προσαρμοσμένες στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους να αξιοποιήσουν πραγματικά τις ευκαιρίες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους (2001: 4).

Το Συμβούλιο της Λισαβόνας και η Επιτροπή δημιούργησαν επίσης μηχανισμό υποβολής εκθέσεων για κάθε κράτος μέλος που υποβάλλει έκθεση στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». Αυτές οι εκθέσεις και περαιτέρω συστάσεις δημοσιεύθηκαν μετά από συνέδρια στην Κοπεγχάγη (2002), το Μάαστριχτ (2004), το Ελσίνκι (2006) και το Μπορντό (2008). Μαζί με αυτές τις εκθέσεις, το Συμβούλιο εξέδωσε επίσης αναθεωρήσεις που ενθαρρύνουν την επανεστίαση και τις επενδύσεις προκειμένου να επιτευχθεί το σημείο αναφοράς του 2010.

Τρέχουσες εξελίξεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

Η έκθεση του Ελσίνκι (2006) επικεντρώθηκε στην πρόοδο προς τους συμφωνημένους στόχους εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά την περίοδο 2007-2009. Βασίστηκε σε μια λεπτομερή αξιολόγηση των εθνικών εκθέσεων και των επιδόσεων σε σχέση με ένα σύνολο δεικτών και επίπεδα αναφοράς των ευρωπαϊκών μέσων επιδόσεων. Παρέσχε επίσης μια επισκόπηση για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών διά βίου μάθησης για να καταστεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση πιο ελκυστική και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις βασικές ικανότητες (2006) για τη διά βίου μάθηση προσδιορίζει και ορίζει οκτώ βασικές ικανότητες που είναι απαραίτητες για την προσωπική ολοκλήρωση, την ενεργό συμμετοχή του πολίτη, την κοινωνική ένταξη και την απασχολησιμότητα σε μια κοινωνία της γνώσης: επικοινωνία στη μητρική γλώσσα επικοινωνία σε ξένες γλώσσες μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία ψηφιακή ικανότητα, μάθηση για μάθηση κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας πολιτιστική ευαισθητοποίηση και έκφραση.

Η αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να υποστηρίζει την ανάπτυξη αυτών των οκτώ βασικών ικανοτήτων σε επίπεδο που να εξοπλίζει όλους τους νέους, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων, για περαιτέρω μάθηση και επαγγελματική ζωή. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση των ενηλίκων θα πρέπει να

παρέχουν πραγματικές ευκαιρίες σε όλους τους ενήλικες να αναπτύξουν και να ενημερώσουν τις βασικές τους ικανότητες.

Στην ανακοίνωση της Επιτροπής το 2007, το σχέδιο δράσης για τη μάθηση ενηλίκων επεσήμανε: Είναι πάντοτε η κατάλληλη στιγμή για μάθηση, η Επιτροπή αντιμετώπισε το ζήτημα της χρηστής διακυβέρνησης από τους παρόχους εκπαίδευσης ενηλίκων ως σημαντική συμβολή στην αποτελεσματική παροχή μάθησης. Αυτή η χρηστή διακυβέρνηση χαρακτηρίζεται από: εστίαση στον ενήλικα εκπαιδευόμενο καινοτόμο τρόπο μάθησης αποτελεσματικών αναλύσεων αναγκών αποτελεσματικά συστήματα διοίκησης και κατάλληλη κατανομή πόρων επαγγελματικό προσωπικό μηχανισμοί διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ισχυρά συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης βασισμένα σε τεκμήρια εντός των εθνικών πλαισίων στενές σχέσεις με άλλα εκπαιδευτικούς τομείς και φορείς όπως η οργάνωση του μαθητευόμενου, οι ενώσεις των κλάδων και τα τομεακά ινστιτούτα. Καθώς οι εργοδότες παρέχουν μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης στους ενήλικες μέσω της μάθησης που βασίζεται στην εργασία και παρέχοντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, η συμμετοχή του εργοδότη στον τοπικό και περιφερειακό προγραμματισμό είναι ζωτικής σημασίας.

Το μέλλον της μάθησης των ενηλίκων

Αναζητώντας το μέλλον, δέκα χρόνια μετά τις συστάσεις του Συμβουλίου της Λισαβόνας (2000), η κοινή έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010», έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά την αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, αλλά όχι αρκετή για να φτάσει το σημείο αναφοράς του 2010 στο 12,5%. Το 2008, το 9,5% των Ευρωπαίων ηλικίας 25-64 ετών συμμετείχε στις τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα, ενώ οι ενήλικες με υψηλή ειδίκευση είχαν πενταπλάσια πιθανότητα συμμετοχής από ό, τι οι χαμηλόβαθμοι. Επιπλέον, 77 εκατομμύρια Ευρωπαίοι ηλικίας 25-64 ετών (σχεδόν 30%) εξακολουθούν να έχουν το κατώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα ιρλανδικά στατιστικά αποτελέσματα προέκυψε ότι το 7,1% των ενηλίκων συμμετείχε στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ως αποτέλεσμα της μη επίτευξης των κριτηρίων αναφοράς για το 2010, έχουν αναπτυχθεί περαιτέρω σύνολα σημείων αναφοράς για το 2020 εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Τουλάχιστον το 95% των παιδιών μεταξύ της ηλικίας των τεσσάρων και της ηλικίας για την έναρξη της

υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να συμμετέχουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση . Το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 15 ετών με ανεπαρκή ικανότητα ανάγνωσης, μαθηματικών και επιστημών θα πρέπει να είναι μικρότερο από 15%. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να είναι μικρότερο από 10%. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30 έως 34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι τουλάχιστον 40%. Κατά μέσο όρο τουλάχιστον το 15% των ενηλίκων πρέπει να συμμετέχει στη διά βίου μάθηση. Συμπερασματικά, στην κοινή έκθεση προόδου του 2010, το πρόγραμμα εργασίας για την εκπαίδευση και την κατάρτιση δήλωσε ότι «η εφαρμογή και η περαιτέρω ανάπτυξη 55 δια βίου στρατηγικών μάθησης παραμένει μια κρίσιμη πρόκληση. Οι στρατηγικές είναι συνεκτικές και περιεκτικές μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις και ορισμένοι επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους τομείς ή ομάδες στόχους και όχι σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής »(2010: 4).

Οι οκτώ βασικές ικανότητες που επισημαίνονται στην έκθεση (2010: 2) παραμένουν στο επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία συνέστησε: Η αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να στηρίζει την ανάπτυξη αυτών των βασικών ικανοτήτων σε επίπεδο που να εξοπλίζει όλους τους νέους, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων για περαιτέρω μάθηση και την επαγγελματική ζωή. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση των ενηλίκων πρέπει να παρέχουν πραγματικές ευκαιρίες σε όλους τους ενήλικες να αναπτύσσουν και να επικαιροποιούν την βασική τους ικανότητα σε όλη τη ζωή.

1.6 Συμβολή του ΟΟΣΑ και της UNESCO στις πολιτικές

εκπαίδευσης ενηλίκων

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και η Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) συνέβαλαν σημαντικά στον προβληματισμό και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης ενηλίκων σε πολλές χώρες. Συγκεκριμένα, ο ΟΟΣΑ έχει παράσχει συγκεκριμένα έγγραφα σχετικά με την Ιρλανδία και το εκπαιδευτικό της σύστημα. Μετά από την ανάλυση του εκπαιδευτικού, οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου μιας συγκεκριμένης χώρας ή χωρών, ο ΟΟΣΑ διατυπώνει συστάσεις που θα οδηγήσουν σε βελτιώσεις όταν εφαρμοστούν.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων αποτελούσε πολύ σημαντική ανησυχία για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO) από την ίδρυσή του το 1945. Ο αναφερόμενος σκοπός της UNESCO ήταν να συμβάλει στην 56 ειρήνη και ασφάλεια μέσω της προώθησης της διεθνούς συνεργασίας μέσω της εκπαίδευσης, της επιστήμης και Πολιτισμός. Η συμβολή του στον τομέα της παιδείας και της βασικής εκπαίδευσης των ενηλίκων αποτέλεσε ένα πολύ σημαντικό μέρος του έργου του σε όλο τον κόσμο. Ενώ ψάχνει για την ταυτότητά του στο πλαίσιο του ΟΗΕ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η UNESCO καθιέρωσε την ταυτότητά της στην εκπαίδευση permanente, που μεταφράζεται σχεδόν ως «δια βίου εκπαίδευση». Η βασική φιλοσοφία της εκπαίδευσης permanente ήταν να δημιουργήσει μια κοινωνία όπου όλοι μαθαίνουν ανά πάσα στιγμή. Η φιλοσοφία συνδυάζει μαρξιστική ανάλυση της ιστορίας με ένα ανθρωπιστικό όραμα με προβληματισμό στον πυρήνα της μεθοδολογίας που προκύπτει από την οντολογία της κριτικής έρευνας.

Ο όρος «διά βίου μάθηση» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στη δημοσίευση της έκθεσης Faure για την UNESCO Learning To Be (1972) και υπογράμμισε την αληθινή φύση της εκπαίδευσης και η δια βίου ήταν το άθροισμα των τμημάτων: Κάθε άτομο πρέπει να είναι σε θέση να συνεχίσει να μαθαίνει καθ 'όλη τη ζωή του. Η ιδέα της δια βίου εκπαίδευσης είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της κοινωνίας της μάθησης. Η έννοια της δια βίου καλύπτει όλες τις πτυχές της εκπαίδευσης, αγκαλιάζοντας τα πάντα σε αυτήν, με το σύνολο να είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των τμημάτων της. Δεν υπάρχει ένα ξεχωριστό "μόνιμο" μέρος της εκπαίδευσης που δεν

είναι δια βίου. Με άλλα λόγια, η δια βίου εκπαίδευση δεν είναι ένα εκπαιδευτικό σύστημα αλλά η αρχή στην οποία βασίζεται η γενική οργάνωση ενός συστήματος και η οποία στηρίζει την εξέλιξη καθενός από τα συστατικά του μέρη. (1972, 181-182)

Ένας άλλος και ίσως σημαντικότερος διεθνής συντελεστής στην εκπαίδευση και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων είναι ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Αποστολή του ΟΟΣΑ είναι να προωθήσει πολιτικές που θα βελτιώσουν την οικονομική και κοινωνική ευημερία των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.

Το 1961 ανέλαβε τον Οργανισμό για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Συνεργασία (ΟΟΣΑ) και από τότε έχει ως καθήκον να οικοδομήσει ισχυρές οικονομίες στα κράτη μέλη της, να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα και να συμβάλει στην ανάπτυξη τόσο στις εκβιομηχανισμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο ΟΟΣΑ είναι ένα μοναδικό φόρουμ τριάντα κυβερνήσεων που συνεργάζονται για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης. Ο ΟΟΣΑ βρίσκεται επίσης στην πρώτη γραμμή των προσπαθειών για να βοηθήσει τις κυβερνήσεις να ανταποκριθούν σε 57 νέες εξελίξεις και ανησυχίες, όπως η εταιρική διακυβέρνηση, η οικονομία της πληροφορίας και η εκπαίδευση και κατάρτιση.

Η έκδοση του ΟΟΣΑ διαδίδει ευρέως τα αποτελέσματα της συλλογής και της έρευνας στατιστικών στοιχείων του Οργανισμού σε διάφορα θέματα. Έχει συμβάλει σημαντικά στην εκπαιδευτική ανάπτυξη με τη δημοσίευση της Εκπαίδευσης με μια ματιά. Αυτή η ετήσια έκδοση καλύπτει τις ανάγκες μιας σειράς χρηστών, από τις κυβερνήσεις που επιδιώκουν να μάθουν μαθήματα πολιτικής προς τους ακαδημαϊκούς που απαιτούν δεδομένα για περαιτέρω ανάλυση στο ευρύ κοινό που θέλει να παρακολουθήσει τον τρόπο με τον οποίο τα σχολεία του έθνους προχωρούν στην παραγωγή σπουδαστών παγκόσμιας κλάσης. Η δημοσίευση εξετάζει την ποιότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τους πολιτικούς μοχλούς και τους σχετικούς παράγοντες που διαμορφώνουν αυτά τα αποτελέσματα και τις ευρύτερες ιδιωτικές και κοινωνικές αποδόσεις που προκύπτουν από τις επενδύσεις στην εκπαίδευση.

Στις πολιτικές του Mark Markey: Νέες προκλήσεις για τη δια βίου μάθηση για διατήρηση της απασχολησιμότητας, ο ΟΟΣΑ παρουσιάζει μια σαφή εικόνα της

φύσης της εκπαίδευσης ενηλίκων: Η διά βίου μάθηση είναι πολύ ευρύτερη από την παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης δεύτερης ευκαιρίας για ενήλικες. Βασίζεται στην άποψη ότι όλοι πρέπει να μπορούν, να παρακινούνται και να ενθαρρύνονται ενεργά να μαθαίνουν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Αυτή η άποψη της μάθησης ασχολείται με την ατομική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των ειδών και σε όλους τους χώρους: τυπικά, στα σχολεία, στα ιδρύματα επαγγελματικής, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ενηλίκων και μη τυπικά, στο σπίτι, στην εργασία και στην κοινότητα (ΟΟΣΑ: 1997α). Επιπλέον, ο ΟΟΣΑ αναγνωρίζει τα κοινωνικά οφέλη της εκπαίδευσης στην κοινωνία όταν λέει ότι «η εκπαίδευση και η κατάρτιση συμβάλλουν στο ανθρώπινο κεφάλαιο 58 ατόμων και τους κάνουν πιο αποτελεσματικούς εργαζόμενους, καθώς και καλύτερα ενημερωμένους πολίτες σε μια κοινωνία της γνώσης» (2003: 26)

Κεφάλαιο 2^ο

Διά Βίου Μάθηση

2.1. Ορισμός Διά Βίου Μάθησης

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διά βίου μάθηση έχει προσελκύσει μεγάλη προσοχή και αποτελεί μια έννοια που βρίσκεται συχνά στο προσκήνιο της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η διασφάλιση της ποιότητας στον τομέα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι ένας από τους στόχους τους οποίους εστιάζονται οι εκπαιδευτικές παγκοσμίως. Η Δια Βίου Μάθηση και η Διασφάλιση Ποιότητας είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους.

Ήδη από το 2003 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε ένα μνημόνιο για τη δια βίου μάθηση, διευκρίνισε ότι οι ευκαιρίες μάθησης θα πρέπει να διατίθενται ανά πάσα στιγμή και μόνιμα σε όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης της ΕΕ πρέπει και μπορεί να ξεκινήσει τις δικές του ατομικές αναπτυξιακές διαδρομές σύμφωνα με τις αντίστοιχες ανάγκες και τις απαιτήσεις τους ανά πάσα στιγμή στη ζωή τους. Υπό την έννοια αυτή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δημιούργησε το 2006 ένα πρόγραμμα το οποίο, μέσω της δια βίου μάθησης, συμβάλλει στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια κοινωνία της γνώσης προοδευτικής και προσανατολισμένης προς το μέλλον - σε μια κοινωνία με αειφόρο ανάπτυξη, περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, συνοχή. Σήμερα, αυτό το φιλόδοξο πρόγραμμα παρέχει μια ομπρέλα για προγράμματα εκπαίδευσης και κινητικότητας, όπως το ERASMUS και το LEONARDO, τα οποία ήδη υπήρχαν σε προγενέστερο στάδιο.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε αυτή την προσέγγιση για τη διά βίου μάθηση για άλλη μια φορά το 2009, υπογραμμίζοντας ομόφωνα ότι η ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να έχει θεσπιστεί σε στρατηγικό πλαίσιο το αργότερο έως το 2020, περιλαμβάνοντας τα γενικά και επαγγελματικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους από την άποψη της διά βίου μάθησης. Κατά συνέπεια, αυτό θα σήμαινε ότι η δια βίου μάθηση θα έπρεπε πράγματι να θεωρηθεί ως θεμελιώδης αρχή που θα πρέπει να καλύπτει κάθε μορφή μάθησης - επίσημης, άτυπης

ή άτυπης - σε όλα τα επίπεδα, από την εκπαίδευση στην παιδική ηλικία και τη σχολική εκπαίδευση μέσω υψηλότερων της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης έως την εκπαίδευση ενηλίκων

Η διά βίου μάθηση μπορεί να οριστεί ως η μάθηση που επιδιώκει να αποκτήσει ένα άτομο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η δια βίου μάθηση είναι ευέλικτη, μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και ο εκπαιδευόμενος μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτή σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και σε διαφορετικούς τόπους. Η δια βίου μάθηση εστιάζεται σε διαφορετικούς τομείς, προωθώντας τη μάθηση πέρα από την παραδοσιακή εκπαίδευση και σε όλη τη ζωή των ενηλίκων. Ο ορισμός αυτός βασίζεται στους τέσσερις «πυλώνες» της εκπαίδευσης στο μέλλον, σύμφωνα με τον Delors (1996).

Η δια βίου μάθηση μπορεί να ενισχύσει και να εμπλουτίσει τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία και την αλληλεπίδραση με τους ανθρώπους, επιτρέποντάς τους έτσι να επιδείξουν προσαρμοστικότητα στην μεταβιομηχανική κοινωνία, ενισχύοντας τις δεξιότητες για:

- διαχείριση της αβεβαιότητας,
- επικοινωνία μεταξύ πολιτισμών, υποκουλτούρων, οικογενειών και κοινοτήτων,
- διαπραγμάτευση συγκρούσεων.

Στα προγράμματα διά βίου μάθησης δίνεται έμφαση στο να μάθει ο εκπαιδευόμενος πως να μαθαίνει και στην απόκτηση της ικανότητας να συνεχίσει τη μάθηση για όλη του τη ζωή. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της δια βίου μάθησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) διαπίστωσε ότι η διά βίου μάθηση έχει "τέσσερις ευρείς και αλληλοϋποστηριζόμενους στόχους: προσωπική ολοκλήρωση, ενεργό συμμετοχή των πολιτών, κοινωνική ένταξη και απασχολησιμότητα / προσαρμοστικότητα". Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η διά βίου μάθηση έχει διαστάσεις που ξεπερνούν τις στενές οικονομικές και επαγγελματικές πτυχές.

Η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τη Διά βίου Μάθηση ορίζει τη δια βίου μάθηση ως μια διαρκώς υποστηρικτική διαδικασία που διεγείρει και ενδυναμώνει τα άτομα να αποκτήσουν όλες τις γνώσεις, αξίες, δεξιότητες και την κατανόηση που θα απαιτηθεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και να τα εφαρμόσουν με εμπιστοσύνη

και δημιουργικότητα σε κάθε ρόλο, περίσταση και περιβάλλον που θα τους ζητηθεί (Watson, 2003). Το θέμα της Δια Βίου Μάθησης έχει αποκτήσει τεράστια σημασία στις πολιτικές και τις πρακτικές πολλών διεθνών οργανισμών, κυβερνήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα τελευταία χρόνια. Μεγάλος αριθμός κυβερνήσεων, υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι απαιτείται η θέσπιση μιας δια βίου προσέγγιση της μάθησης και η υποστήριξή της ως τρόπος αντιμετώπισης των μείζονων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων του 21^{ου} αιώνα .

Ιδιαίτερη έμφαση δε δίνεται στα δημογραφικά στοιχεία (με τη γήρανση της κοινωνικής δομής και τα χαμηλότερα ποσοστά γεννήσεων), στην αγορά εργασίας και στους τύπους διαθέσιμων εργασιών καθώς όλα υφίστανται δραματικές αλλαγές. Για το λόγο αυτό, η Δια Βίου Μάθηση έχει καταστεί σημαντική για την κοινωνία μας. Τα νέα δημογραφικά στοιχεία περιλαμβάνουν λιγότερους νέους σπουδαστές, που έχουν να αντιμετωπίσουν ένα μεγαλύτερης ηλικίας εργασιακό δυναμικό. Η επιμήκυνση των εργασιακών ετών για την απόκτηση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, η αυξανόμενη πίεση στους δημόσιους προϋπολογισμούς, η δημογραφική αλλαγή, όλα έχουν επιφέρει αμφιβολίες σχετικά με τις σημερινές κοινωνικές συνθήκες και την οικονομική αποτελεσματικότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διά βίου μάθηση έχει καταστεί σημαντική για την κοινωνία μας. Ο αυξανόμενος αριθμός «εργαζομένων στη γνώση», η απώλεια της σιγουριάς κάποιων επαγγελμάτων, η απώλεια γνωστών δομών εργασίας και ολόκληρων τομέων απασχόλησης και η ανάπτυξη νέων συμβάσεων εργασίας και μορφών απασχόλησης απαιτούν την αποτελεσματική και πρακτική άσκηση της διά βίου μάθησης. Η πρόκληση αυτή εκτείνεται πολύ πέρα από το οικονομικό πεδίο.

2.2. Χαρακτηριστικά Διά Βίου Μάθησης

Τέσσερα είναι τα χαρακτηριστικά της διά βίου μάθησης που μετατρέπουν την εκπαίδευση και κατάρτιση σε *δια βίου μάθηση* (Conner, 2009).

2.2.1 Άτυπη μάθηση

Το πρώτο χαρακτηριστικό της διά βίου μάθησης είναι ότι περιλαμβάνει τόσο τους τυπικούς όσο και τους άτυπους / ανεπίσημους τύπους εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η τυπική μάθηση περιλαμβάνει το ιεραρχικά διαρθρωμένο σχολικό σύστημα που ξεκινά από το δημοτικό σχολείο και φθάνει στο πανεπιστήμιο καθώς και παρόμοια εκπαιδευτικά προγράμματα που στοχεύουν στην τεχνική και επαγγελματική κατάρτιση.

Η άτυπη μάθηση περιγράφει μια δια βίου διαδικασία, μέσω της οποίας οι άνθρωποι αποκτούν στάσεις, αξίες, δεξιότητες και γνώσεις από την καθημερινή εμπειρία και τις εκπαιδευτικές επιρροές και πόρους στο περιβάλλον τους, από την οικογένεια και τους γείτονές τους, από την εργασία, την αγορά, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. (Conner, 2009)

2.2.2 Αυτό-υποκινούμενη μάθηση

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάγκη των ατόμων να αναλάβουν την ευθύνη για τη δική τους εκμάθηση. Συνεπώς, οι δια βίου εκπαιδευόμενοι δεν καθορίζονται από τον τύπο εκπαίδευσης ή κατάρτισης στην οποία εμπλέκονται, αλλά από τα προσωπικά χαρακτηριστικά που οδηγούν σε αυτή την εμπλοκή. Η Whyte σε άρθρο της υπογραμμίζει τη σημασία του ελέγχου και επιτυχημένης ακαδημαϊκής επίδοσης (Whyte, 1998. Lauridsen & Whyte1999).

Τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που είναι πιθανότερο να συμμετάσχουν σε προγράμματα δια βίου μάθησης, είτε επίσημα είτε ανεπίσημα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους, περιλαμβάνουν:

- τις απαραίτητες δεξιότητες και συμπεριφορές για τη μάθηση, ιδίως τις δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητικής ·
- την εμπιστοσύνη στην εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της αίσθησης δέσμευσης στο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης. και

- την προθυμία και το κίνητρο για μάθηση.

Παρόλο που η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορεί να έχουν οικονομικά οφέλη για τα άτομα, αναγνωρίζεται ότι μόνο τα οικονομικά κίνητρα δεν επαρκούν για να παρακινήσουν τους ανθρώπους να συμμετάσχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Πρέπει να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν πολλά εμπόδια και φραγμοί που πρέπει να ξεπεραστούν προκειμένου να συμμετάσχουν οι άνθρωποι σε προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ενώ ορισμένα από αυτά τα εμπόδια είναι οικονομικά και μπορούν να ξεπεραστούν με οικονομική βοήθεια, πολλοί άνθρωποι δεν επιλέγουν να συμμετέχουν σε προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης λόγω κοινωνικών και προσωπικών λόγων.

Μια αυστραλιανή έρευνα (Watson, 2003) σε συμμετέχοντες προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων εντόπισε μια σειρά παραγόντων που παρακινούν τους ανθρώπους να εμπλακούν στη διά βίου μάθηση ενηλίκων, όπως:

- Αναβάθμιση εργασιακών δεξιοτήτων.
- Έναρξη ατομικής επιχείρησης.
- Εκμάθηση ενός νέου θέματος ή επέκταση γνώσεων.
- Επαφές με νέους ανθρώπους;
- Ανάπτυξη αυτοπεποίθησης.
- Συμμετοχή στην κοινότητα. και
- Ανάπτυξη προσωπικών δεξιοτήτων.
- Συμμετοχή στην κοινωνική δικτύωση

Αναγνωρίζοντας το φάσμα των παραγόντων που λειτουργούν τόσο ως κίνητρο όσο και ως εμπόδιο για την εμπλοκή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, οι πολιτικές διά βίου μάθησης τείνουν να προωθούν τη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση ως αυτοσκοπό και όχι ως μέσο για συγκεκριμένο σκοπό (απασχόληση). Έτσι η συμμετοχή στη μάθηση φαίνεται να είναι πιο σημαντική και αναγνωρίζεται όλο το φάσμα των παραγόντων που παρακινούν τους ανθρώπους να συμμετέχουν στην επίσημη και άτυπη μάθηση πέρα από τους οργανικούς στόχους (Watson, 2003).

2.2.3 Αυτοχρηματοδοτούμενη μάθηση

Η έννοια της αυτοχρηματοδοτούμενης μάθησης συνδέεται με το χαρακτηριστικό της αυτό-υποκινούμενης μάθησης. Αναγνωρίζοντας το κόστος της υποστήριξης της διά βίου συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, η πολιτική ατζέντα για τη διά βίου μάθηση τονίζει την ευθύνη των ατόμων στη χρηματοδότηση της δικής τους συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης με ελάχιστη υποστήριξη από την κυβέρνηση. Σύμφωνα με την έκθεση West έναν δια βίου μαθητευόμενο είναι το άτομο που αναλαμβάνει την ευθύνη για τη δική του εκμάθηση και είναι διατεθειμένος να επενδύει χρόνο, χρήμα και προσπάθεια στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση του σε συνεχή βάση (Watson, 2003).

2.2.4 Παγκόσμια συμμετοχή

Ανατρέχοντας στη διεθνή βιβλιογραφία για τη διά βίου μάθηση είναι εμφανές ότι ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι η δέσμευση στην καθολική συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Υποστηρίζοντας τη *διά βίου μάθηση για όλους*, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) υποστηρίζει ότι η καθολική συμμετοχή είναι απαραίτητη για την ικανοποίηση των οικονομικών απαιτήσεων του 21ου αιώνα. Η έννοια της καθολικής συμμετοχής περιλαμβάνει τόσο την άτυπη όσο και την τυπική μάθηση για όλους τους σκοπούς - κοινωνικούς, οικονομικούς και προσωπικούς. Υποστηρίζοντας ότι η καθολική συμμετοχή στη διά βίου μάθηση είναι απαραίτητη για την κοινωνική συνοχή σε μια περίοδο ταχείας οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής, η έκθεση Jacques Delors προτείνει τέσσερα χαρακτηριστικά δια βίου μάθησης που θα είναι οι πυλώνες μιας κοινωνίας της μάθησης:

- Μαθαίνω να πράττω (απόκτηση και εφαρμογή δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των δεξιοτήτων ζωής: προσφορά εφοδίων στα άτομα για τις εργασίες που απαιτούνται τώρα και στο μέλλον, συμπεριλαμβανομένης της καινοτομίας και της προσαρμογής της μάθησης σε μελλοντικά περιβάλλοντα εργασίας).
- Μαθαίνω να υπάρχω (προώθηση της δημιουργικότητας και της προσωπικής ολοκλήρωσης: εκπαίδευση που συμβάλλει στην πλήρη ανάπτυξη ενός ατόμου)

- Μαθαίνω να γνωρίζω (μια προσέγγιση της μάθησης που είναι ευέλικτη, κρίσιμη και ικανή: μάθηση των εργαλείων μάθησης αντί της απόκτησης δομημένης γνώσης) και

- Μαθαίνω να ζω με άλλους (άσκηση ανοχής, κατανόηση και αμοιβαίος σεβασμός: ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων, ανακάλυψη άλλων ανθρώπων και των πολιτισμών τους, ενθάρρυνση της ικανότητας της κοινότητας, ατομικές ικανότητες και ικανότητες, οικονομική ανθεκτικότητα και κοινωνική ένταξη)

Η δια βίου μάθηση μπορεί να ενσταλάξει τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία και την ανταπόκριση στους ανθρώπους, επιτρέποντάς τους έτσι να επιδείξουν προσαρμοστικότητα στην μεταβιομηχανική κοινωνία με την ενίσχυση των δεξιοτήτων για:

- Διαχείριση αβεβαιότητας,

- Να επικοινωνούν μέσα και μέσα σε πολιτισμούς, υποκουλτούρες, οικογένειες και κοινότητες,

- Διαπραγματεύονται τις συγκρούσεις.

Η έμφαση δίνεται στη μάθηση για μάθηση και στην ικανότητα να συνεχίσει τη μάθηση για μια ζωή, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος μιας κοινωνίας μάθησης.

2.3. Παραδοσιακή Μάθηση, Μάθηση και Διά βίου Μάθηση

Η κατανόηση σε ανώτερο επίπεδο γίνεται μέσω του αναστοχασμού και της άτυπης μάθησης. Τα παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα, στα οποία ο δάσκαλος είναι η μόνη πηγή γνώσης, είναι ακατάλληλα να προσφέρουν τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες στους ανθρώπους προκειμένου να εργαστούν και να ζήσουν σε μια οικονομία γνώσης. Ορισμένες από τις ικανότητες που απαιτεί μια τέτοια κοινωνία, όπως η ομαδική εργασία, η επίλυση προβλημάτων, το κίνητρο για δια βίου μάθηση, δεν μπορούν να αποκτηθούν σε ένα μαθησιακό περιβάλλον όπου οι καθηγητές υπαγορεύουν μόνο γνώσεις και πληροφορίες στους μαθητές και που προσπαθούν να τους μάθουν να τα επαναλάβουν. Ένα σύστημα διά βίου μάθησης πρέπει να προσεγγίσει περισσότερα τμήματα του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες. Πρέπει να είναι σε θέση να προσφέρει ανάλογα με τις ικανότητες των μαθητών και όχι την ηλικία τους. Μέσα στα παραδοσιακά θεσμικά πλαίσια, απαιτούνται νέα προγράμματα σπουδών και νέες μέθοδοι διδασκαλίας. Ταυτόχρονα, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να προσεγγιστούν οι μαθητές που δεν μπορούν να εγγραφούν σε προγράμματα στα παραδοσιακά ιδρύματα.

Το μοντέλο διά βίου μάθησης επιτρέπει στους μαθητές να αποκτήσουν τις περισσότερες από τις νέες δεξιότητες που απαιτεί η οικονομία της γνώσης, καθώς και πιο παραδοσιακές ακαδημαϊκές δεξιότητες. Στη Γουατεμάλα, για παράδειγμα, οι εκπαιδευόμενοι έμαθαν μέσω της ενεργού μάθησης, δηλαδή της μάθησης που πραγματοποιείται σε συνεργασία με άλλους εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτικούς, στους οποίους οι εκπαιδευόμενοι αναζητούν πληροφορίες για τον εαυτό τους, και βελτίωσαν περισσότερο τα μαθησιακά τους αποτελέσματα εμπλεκόμενοι ταυτόχρονα σε δημοκρατικές συμπεριφορές, σε σύγκριση με εκπαιδευόμενους που δεν είχαν συμμετάσχει στο πρόγραμμα (De Baessa, et al., 2002). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι εκπαιδευόμενοι σε προγράμματα διά βίου μάθησης που διδάχθηκαν ικανότητες σκέψης στην επιστήμη μπόρεσαν να βελτιώσουν την απόδοσή τους και σε άλλους τομείς και τα αποτελέσματα αυξήθηκαν με την πάροδο του χρόνου (Adey & Shayer, 2004).

Η δια βίου μάθηση είναι κάτι περισσότερο από εκπαίδευση ή συνεχή εκπαίδευση. Πρέπει να υποστηρίζει πολλαπλές ευκαιρίες μάθησης,

συμπεριλαμβανομένης της διερεύνησης της εννοιολογικής κατανόησης, καθώς και της εστίασης της γνώσης στην πρακτική εφαρμογή, με διάφορους τρόπους όπως η ακαδημαϊκή εκπαίδευση, η άτυπη διά βίου μάθηση και η επαγγελματική και βιομηχανική κατάρτιση

Η εκμάθηση νέων δεξιοτήτων και η απόκτηση νέων γνώσεων δεν μπορεί να περιοριστεί σε τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Η αποτελεσματική μάθηση πρέπει να ενσωματωθεί στη διαδικασία εργασίας. Τα τρέχοντα προγράμματα διδασκαλίας εκπαιδεύουν τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν αυτό που είναι πραγματικά ένα στιγμιότυπο μιας εξελισσόμενης τεχνολογίας. Η κατάρτιση θεωρείται συχνά ως μια μεταβλητή που συνδέεται με ένα οικονομικό μοντέλο. Αυτός ο κοντόφθαλμος κύκλος κατάρτισης και επανεκπαίδευσης δεν μπορεί να διακοπεί αν δεν αναγνωρίσουμε ότι η μάθηση είναι μια διά βίου διαδικασία που δεν μπορεί να διαχωριστεί από την εργασία (Sachs, 2005).

Με την ενσωμάτωση της εργασίας και της μάθησης, οι άνθρωποι μαθαίνουν στο πλαίσιο της δουλειάς τους σε πραγματικά προβλήματα. Η μάθηση δεν πραγματοποιείται σε ξεχωριστή φάση και σε ξεχωριστό μέρος, αλλά ενσωματώνεται στη διαδικασία εργασίας. Οι άνθρωποι βρίσκουν λύσεις στα δικά τους προβλήματα και το σύστημα τους συμβουλεύει όταν αντιμετωπίζουν δυσκολίες παρέχοντας άμεσα σχετικές πληροφορίες. Η άμεση χρησιμότητα της νέας γνώσης για τις πραγματικές προβληματικές καταστάσεις βελτιώνει σημαντικά το κίνητρο του εκπαιδευόμενου να μάθει το νέο υλικό, διότι ο χρόνος και η προσπάθεια που επενδύεται στη μάθηση αξίζει άμεσα για το έργο (Fischer, 2009).

Επιπλέον, η διά βίου μάθηση πρέπει να προωθεί αποτελεσματικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε πολλαπλά περιβάλλοντα εκμάθησης με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένου του σπιτιού, του σχολείου, της εργασίας και της ευρύτερης πολιτικής κοινότητας. Η επαγγελματική εργασία δεν μπορεί απλώς να προχωρήσει από ένα σταθερό εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Η εκπαίδευση πρέπει να ενσωματωθεί ομαλά στο πλαίσιο των εργασιακών δραστηριοτήτων. Ομοίως, η μάθηση λαμβάνει χώρα όχι μόνο σε όλες τις ηλικίες και σχεδόν σε όλα τα επαγγέλματα αλλά και μεταξύ ετερογενών ομάδων ανθρώπων. Οι γνώσεις που αντλούνται από αυτές τις συνθήκες εξελίσσονται σε ευρείες και αποτελεσματικές θεωρίες μάθησης, καινοτόμα και έξυπνα συστήματα, πρακτικές και αξιολογήσεις σε πολλά επαγγελματικά είδη. Η προσέγγιση της διά βίου μάθησης

επιτρέπει την ενσωμάτωση των καλύτερων χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης στο σχολείο, την κοινότητα, το σπίτι και την εκμάθηση στο χώρο εργασίας (Fischer, 2000).

2.4. Απαιτήσεις για ένα αποτελεσματικό σύστημα δια βίου μάθησης

Ο Fischer (2009) υποστηρίζει ότι ένας από τους σημαντικότερους ρόλους των νέων μέσων και της νέας τεχνολογίας δεν είναι να παράσχουν πληροφορίες που ήδη γνωρίζουν τα άτομα, αλλά να παρέχουν την ευκαιρία και τους πόρους για την πραγματοποίηση ουσιαστικών δραστηριοτήτων, για κοινωνικό διάλογο και συζήτηση, για την πλαισίωση και επίλυση αυθεντικών προβλημάτων. Αυτή η παγκόσμια προοπτική οδηγεί στις ακόλουθες απαιτήσεις για τη δια βίου μάθηση:

- Οι χρήστες θέτουν τους περισσότερους στόχους, όχι το σύστημα.
- Το λεξιλόγιο, τα εργαλεία, οι λειτουργίες και οι πρακτικές που υποστηρίζονται από το σύστημα προέρχονται από το εργασιακό περιβάλλον, όπου είναι φυσικά και κατάλληλα.
- Ο τρόπος λειτουργίας δίνει έμφαση στη μάθηση μέσα από προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί και από την εκπλήρωση δεσμεύσεων.
- Τα εργαλεία πρέπει να εμφανίζονται άμεσα σχετικά με το πρόβλημα που αντιμετωπίζεται και δεν πρέπει να δημιουργούν περαιτέρω βλάβες.
- Παρόλο που τα περιβάλλοντα μάθησης μπορεί να έχουν κάποια ενσωματωμένη τεχνολογία, οι χρήστες θα βρουν την πιο εξειδικευμένη γνώση εντοπίζοντας άλλα άτομα που έχουν τις γνώσεις.
- Ορισμένα από τα εργαλεία πρέπει να βοηθήσουν στην αναζήτηση μεταξύ τομέων: εύρεση παρόμοιων προβλημάτων που έχουν επιλυθεί αλλού και αναφορά σε λύσεις.
- Τα συστήματα θα πρέπει να βοηθούν τους χρήστες σε δύο είδη προβληματισμού:
  - * άμεσος, για να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα και να οργανώνουν μια λύση. και
  - * μεταγενέστερος, για να διαπιστωθεί εάν το πρόβλημα είναι επαναλαμβανόμενο και μπορεί να αποφευχθεί με διαδικασίες αναδιάρθρωσης.
- Τα συστήματα θα πρέπει να παρουσιάζουν πολλές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων, διότι αυτές είναι οι πηγές των περισσότερων ατυχημάτων.

- Τα συστήματα θα πρέπει να υποστηρίζουν όχι μόνο την ατομική απόδοση του ατόμου, αλλά και να εργάζονται σε συνεργασία με άλλους και ταυτόχρονα να ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες: τα συστήματα θα πρέπει να υποστηρίζουν τη βελτίωση της συλλογικής γνώσης καθώς και της ατομικής γνώσης.

- Ανοικτά συστήματα: Οι ανάγκες των ατόμων που ασχολούνται με τη διά βίου μάθηση θα ξεπεράσουν τα όρια οποιουδήποτε κλειστού συστήματος, καθιστώντας μηχανισμούς όπως η τροποποίηση του τελικού χρήστη και ο προγραμματισμός των τελικών χρηστών μια αναγκαιότητα και όχι πολυτέλεια. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα συστήματα για τη στήριξη της διά βίου μάθησης είναι να επιτρέπουν στους τελικούς χρήστες να γίνουν συνδημιουργοί των συστημάτων.

- Συνεργατικά συστήματα: Το ατομικό, μη βοηθούμενο ανθρώπινο μυαλό είναι περιορισμένο: μπορούμε να θυμηθούμε συγκεκριμένο αριθμό πραγμάτων και μπορούμε να μάθουμε συγκεκριμένο αριθμό πραγμάτων με ισχυρές τεχνολογίες που διατίθενται ευρέως. Συχνά όμως οι άνθρωποι αναλαμβάνουν σύνθετες θέσεις εργασίας και ως εκ τούτου, χρειάζονται βοήθεια για την εκπλήρωση άγνωστων καθηκόντων που αποτελούν μέρος μιας διευρυμένης εργασίας. Εκτός από την ανάγκη για νέες και μεταβαλλόμενες γνώσεις του τομέα τους, υπάρχει επίσης μεγάλη ζήτηση για νέες γνώσεις εργαλείων. Εάν κανένα μέλος της ομάδας δεν γνωρίζει την απάντηση, πρέπει να δημιουργήσουμε νέες γνώσεις και νέα περιβάλλοντα που θα τονώσουν την καινοτομία και τη δημιουργικότητα εκμεταλλευόμενοι τα λάθη που έχουν γίνει, τη συμμετρία της άγνοιας, τον πειραματισμό και τα εξωτερικά αντικείμενα που χρησιμεύουν ως σχετικά αντικείμενα.

2.5 Στρατηγικές διά βίου μάθησης

Οι συνεκτικές και συνολικές στρατηγικές διά βίου μάθησης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Πρώτον, να αναγνωρίσουν όλες τις μορφές μάθησης, όχι μόνο τα τυπικά προγράμματα μαθήματα σπουδών.

- Συνεργασία μεταξύ δημόσιων αρχών και παρόχων εκπαιδευτικών υπηρεσιών (σχολεία, πανεπιστήμια κ.λπ.), επιχειρηματικού τομέα και κοινωνικών εταίρων, τοπικών ενώσεων, υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, ερευνητικών κέντρων κ.λπ.

- Κατανόηση της ζήτησης για μάθηση στην κοινωνία της γνώσης - η οποία θα απαιτήσει τον επαναπροσδιορισμό των βασικών δεξιοτήτων, ώστε να συμπεριληφθούν, για παράδειγμα, οι νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών. Οι αναλύσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις προβλέψιμες τάσεις της αγοράς εργασίας. Απαιτείται συνεργασία στη χάραξη και εφαρμογή πολιτικής σε ένα ευρύ φάσμα εταίρων, συμπεριλαμβανομένων διαφόρων υπουργείων, πέρα του υπουργείου παιδείας.

- Επαρκείς πόροι, που συνεπάγονται σημαντική αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στη μάθηση. Αυτό δεν συνεπάγεται μόνο την ουσιαστική αύξηση των δημόσιων προϋπολογισμών αλλά και την αποτελεσματική κατανομή των υφιστάμενων πόρων και την ενθάρρυνση νέων μορφών επενδύσεων. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο είναι σημαντικές σε όλα τα σημεία των οικονομικών κύκλων.

- Διευκόλυνση της πρόσβασης στις ευκαιρίες μάθησης, καθιστώντας τις πιο ορατές, εισάγοντας νέες διατάξεις και απομακρύνοντας τα εμπόδια στην πρόσβαση, για παράδειγμα μέσω της δημιουργίας περισσότερων τοπικών κέντρων μάθησης. Απαιτούνται ειδικές προσπάθειες στο πλαίσιο αυτό για διάφορες ομάδες όπως οι εθνικές μειονότητες, τα άτομα με αναπηρίες ή τα άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές.

- Δημιουργία μιας κουλτούρας μάθησης δίνοντας έμφαση σε αυτή, τόσο από άποψη εικόνας όσο και παροχή κινήτρων για όσους είναι επιφυλακτικοί στην επιλογή τέτοιου είδους εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

- Επιδίωξη αριστείας μέσω της εισαγωγής ποιοτικού ελέγχου και δεικτών για τη μέτρηση της προόδου. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να προβλεφθούν πρότυπα, κατευθυντήριες γραμμές και μηχανισμοί με τους οποίους τα επιτεύγματα να μπορούν να αναγνωρίζονται και να ανταμείβονται.

- Αναμόρφωση των προτεραιοτήτων πρόσβασης και ισότητας σε ένα διά βίου πλαίσιο, εξετάζοντας τις ευκαιρίες που είναι διαθέσιμες στα άτομα κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους και σε διαφορετικά περιβάλλοντα όπου μπορεί να υπάρξει μάθηση. Υποστηρίζεται ότι οι οικονομίες και οι κοινωνίες που βασίζονται στη γνώση δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αποκλείσουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους από την πρόσβαση σε πόρους εκπαίδευσης και μάθησης. Επιπλέον, οι ανισότητες στην κοινωνία συχνά δημιουργούν προβλήματα αμοιβαίας κατανόησης και προσαρμογής μέσα στους οργανισμούς, στην κοινωνία γενικά και στη δημοκρατική διαδικασία.

2.6. Εξασφάλιση ποιότητας

2.6.1. Η σημασία της εξασφάλισης ποιότητας στη δια βίου μάθηση

. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σήμερα στην Ευρώπη για τη διά βίου επαγγελματική εκπαίδευση. Ένας ιδιαίτερος και στρατηγικός στόχος του προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διά βίου μάθηση είναι η βελτίωση της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της προσβασιμότητας των προγραμμάτων διά βίου μάθησης που διατίθενται στα κράτη μέλη. Αυτό παρέχει άμεση σύνδεση με τη διασφάλιση της ποιότητας στη διά βίου μάθηση. Τα αποτελεσματικά, δίκαια και υψηλής ποιότητας γενικά και επαγγελματικά εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία της Ευρώπης και στη βελτίωση της απασχολησιμότητας.

Σημαντικό σημείο είναι η βελτίωση της διοίκησης και της διαχείρισης των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και η ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η υψηλή ποιότητα μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την αποδοτική και βιώσιμη χρήση δημόσιων και ενδεχομένως ιδιωτικών πόρων και με την προώθηση μεθόδων και διαδικασιών που βασίζονται σε γεγονότα στον τομέα της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το σύστημα διαπίστευσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη διασφάλιση της ποιότητας. Η διαπίστευση των πτυχιακών προγραμμάτων είναι μια διεθνώς καθιερωμένη διαδικασία διασφάλισης της ποιότητας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χρησιμεύει στη διατήρηση θεμελιωδών προτύπων όσον αφορά τον περιεκτικό και διαρθρωτικό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προσφορών, τη διασφάλιση της συγκρισιμότητας διαφόρων προγραμμάτων σπουδών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και τη διευκόλυνση της διεθνούς αναγνώρισης των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων και πτυχίων.

2.6.2 Προοπτικές και προκλήσεις

Με στόχο την παροχή επαγγελματικών και πρακτικών ικανοτήτων απαιτείται να θεσπιστούν μέθοδοι και διαδικασίες για την παροχή μιας σαφούς και διαφανούς δομής, ώστε να δημιουργηθεί διαφάνεια και συναφής εμπιστοσύνη στην αγορά της εκπαίδευσης, καθώς και στη δια βίου μάθηση. Οι σπουδαστές επιθυμούν να αποφασίσουν από μόνοι τους ποιο πρόγραμμα μάθησης επιλέγουν, ειδικά προσαρμοσμένο ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις στις συγκεκριμένες συνθήκες ή καταστάσεις τους. Βάσει αυτών, αναζητούν έναν εργοδότη που θα τους ενθάρρυνε να λάβουν μια μακροπρόθεσμη, στρατηγική απόφαση για το πώς επιθυμούν να προχωρήσουν στη ζωή. Οι εργοδότες θέλουν να απασχολούν ορισμένα μέλη του προσωπικού, δηλαδή εκείνους που έχουν την αντίστοιχη εκπαίδευση, κατάρτιση και κίνητρα που απαιτούνται για το συγκεκριμένο μονοπάτι. Οι εργοδότες επιθυμούν επίσης να επιλέγουν το εκπαιδευτικό ίδρυμα που θα παρέχει τα υψηλά πρότυπα που απαιτούνται. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα από την άλλη πλευρά, επιδιώκουν να είναι πιο ανοιχτά για να παρέχουν το καλύτερο δυνατό φάσμα μαθησιακών προγραμμάτων και να καθιερώσουν και να επεκτείνουν στρατηγικά το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα σπουδών τους.

Με δεδομένη αυτή τη νέα εξέλιξη, επομένως, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο αριθμός των ενδιαφερομένων έχει διευρυνθεί. Οι σπουδαστές και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να διαθέτουν χρήσιμες πληροφορίες και διαφάνεια. Οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες σήμερα περιλαμβάνουν όλο και περισσότερο τους εργοδότες και το προσωπικό, καθώς και τους δημόσιους και πολιτικούς θεσμούς. Για να ενισχυθεί η διαδικασία της δια βίου μάθησης, θα πρέπει να γίνει ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη σημασία της δια βίου μάθησης και να προωθηθεί η καλύτερη συνεργασία μεταξύ των παραδοσιακών ακαδημαϊκών και των σχετικά νέων δομών των μη αναπτυξιακών προγραμμάτων και της επιχειρηματικής κοινότητας. Η παροχή βοήθειας για τη δημιουργία ενός χώρου εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης των προσόντων και η έμφαση στις εκπαιδευτικές προσπάθειες για την επίτευξη ίσων ευκαιριών αποτελούν σημαντικά βήματα για την ανάπτυξη βιώσιμων διαδικασιών δια βίου μάθησης.

2.7 Παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπό την προοπτική της δια βίου μάθησης στην Ελλάδα

2.7.1. Γενικές πληροφορίες σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα

Η ελληνική κοινωνία χαρακτηριζόταν πάντοτε από έντονη ζήτηση για γενική εκπαίδευση και πανεπιστημιακές σπουδές. Η Επαγγελματική Εκπαιδευτική Κατάρτιση (ΕΕΚ) είχε μικρή ανταπόκριση στους νέους και συνδέθηκε με την «εργατική» και την «κατώτερη» χειρωνακτική εργασία. Αντίθετα, η γενική εκπαίδευση συνδέεται με προσδοκίες βελτίωσης της κοινωνικής θέσης. Σήμερα, οι νέοι εξακολουθούν να βλέπουν την επαγγελματική εκπαίδευση ως έσχατη λύση, παρά τις αδιάκοπες προσπάθειες να παρουσιαστεί ως εναλλακτική λύση ίσης αξίας με τη γενική εκπαίδευση (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

Τα στατιστικά στοιχεία (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014), δείχνουν ότι όσοι διαθέτουν τεχνικά και επαγγελματικά προσόντα έχουν λιγότερα προβλήματα στην εξεύρεση εργασίας σε σύγκριση με όσους έχουν γενική εκπαίδευση. Οι περισσότεροι νέοι (περίπου 75%) εξακολουθούν να επιλέγουν το γενικό γυμνάσιο για πρόσβαση σε πανεπιστημιακές σπουδές. Η επαγγελματική εκπαίδευση παραμένει η δεύτερη επιλογή για τους περισσότερους γονείς και παιδιά. Προσελκύει χαμηλόβαθμους, οι οποίοι κατά το μεγαλύτερο μέρος προέρχονται από χαμηλότερες οικονομικές ομάδες. Αυτό τείνει να ενισχύσει τα αρνητικά στερεότυπα και δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο εις βάρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης (Ιωαννίδου και Σταύρου, 2013). Η χαμηλή συμμετοχή στην ΕΕΚ φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την ανικανότητά της να προσελκύει νέους.

Επιπλέον μεγάλο ποσοστό νέων δεν ολοκληρώνει τις επαγγελματικές σπουδές, ποσοστό 20,3% (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2006) σε σύγκριση με το 3% των μαθητών που δεν ολοκληρώνουν το γενικό λύκειο. Υπάρχουν μεγάλες τοπογραφικές διαφορές στην Ελλάδα στο θέμα αυτό με το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών που δεν ολοκληρώνουν τις σπουδές τους να εντοπίζεται στην Κρήτη, την Ήπειρο και την Κεντρική Μακεδονία (>20%). Οι κύριοι λόγοι εγκατάλειψης των σπουδών είναι

σύμφωνα με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2006) είναι το κοινωνικό/ οικονομικό/ εκπαιδευτικό επίπεδο της οικογένειας σε συνδυασμό με το αν υπάρχει οικογενειακή επιχείρηση ή αν ο σπουδαστής επιλέγει να εργαστεί εποχιακά στο τουριστικό κλάδο.

Το ποσοστό των σπουδαστών που επιλέγουν προγράμματα ΕΕΚ διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή σε ποσοστό 20 -34 %. Η συμμετοχή σε επαγγελματικές και ανώτερες σχολές φαίνεται ότι επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες συμπεριλαμβανομένου της δομής της εργασίας σε κάθε περιοχή, το επίπεδο ζωής, το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων την πρόσβαση στο σχολείο. (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Μετά το 2000, έχουν θεσπιστεί τέσσερις νόμοι - για το εθνικό σύστημα που συνδέει την ΕΕΚ με την απασχόληση (Ν. 3191/2003), συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης (Ν. 3369/2005), ανάπτυξη της διά βίου μάθησης (Ν. 3879/2010)) - και έγιναν πολλές τροποποιήσεις σε μια προσπάθεια ρύθμισης του τομέα της ΕΕΚ και της διά βίου μάθησης. Αυτή η νομοθετική δραστηριότητα οφείλεται κυρίως στην έμφαση που έδωσε η ΕΕ μετά το 2000 στη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής Ευρώπης ικανής να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης.

Αλλά το ελληνικό κράτος αναγνωρίζει επίσης τον θετικό αντίκτυπο που θα έχει η ανάπτυξη της διά βίου μάθησης στην οικονομική ζωή της χώρας και στην κοινωνική συνοχή. Οι διεθνείς έρευνες δείχνουν ότι οι στενοί δεσμοί μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας και της οικονομίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για ένα αποτελεσματικό και υψηλής ποιότητας σύστημα που θα διευκόλυνε τη μετάβαση από το σχολείο στην ενεργό ζωή (McCoschan et al. , 2011 · Cedefop, 2012b). Ο νέος νόμος για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας - συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής εκπαίδευσης (Ν. 4186/2013), που άρχισε να ισχύει τον Σεπτέμβριο του 2013, ανοίγει το σύστημα ΕΕΚ στην οικονομία και στην αγορά εργασίας και προσπαθεί να ρυθμίσει το πεδίο από την οπτική γωνία δια βίου μάθηση.

Παρ 'όλα αυτά, τα μεγάλα ζητήματα που αντιμετωπίζει το ελληνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης εξακολουθούν να υφίστανται: στενότεροι δεσμοί με την αγορά εργασίας και την οικονομία, πιο έντονη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, αίσθηση της κοινωνικής συνυπευθυνότητας και της συναίνεσης σε θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, αποκέντρωση και μεγαλύτερη

αυτονομία σχολείο, προσέλκυση περισσότερων νέων στην επαγγελματική κατάρτιση, βελτίωση της ποιότητας της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και στενότερη σύνδεσή της με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (Ιωαννίδου και Σταύρου, 2013).

2.7.2. Περιγραφή της ΕΕΚ στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Στην Ελλάδα, η σχολική φοίτηση είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ηλικίας 5 έως 15 ετών. Η υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει πρωτοβάθμια (νηπιαγωγείο, ένα έτος και δημοτικό σχολείο, έξι έτη) και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (τρία έτη), μία ημέρα ή, για τους φοιτητές που εργάζονται, σχολείο. Η αποφοίτηση από την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ολοκληρώνει τον κύκλο της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης και οι μαθητές μπορούν στη συνέχεια να επιλέξουν αν θα συνεχίσουν στη γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση. Εάν επιλέξουν να συνεχίσουν στη γενική εκπαίδευση, θα παρακολουθήσουν μαθήματα σε γενικό γυμνάσιο για τρία έτη ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπάρχουν επίσης βραδινές σχολές για φοιτητές που εργάζονται, και σε αυτά το πρόγραμμα είναι τέσσερα χρόνια η φοίτηση.

Οι φοιτητές εισέρχονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ηλικία των 15 ετών και αποφοιτούν το 18. Κατά το πρώτο έτος το πρόγραμμα είναι γενικό, ενώ στο δεύτερο και το τρίτο έτος οι φοιτητές λαμβάνουν τόσο γενική εκπαίδευση όσο και ειδικά προσανατολισμό. Η επιλογή των θεμάτων ενημερώνεται με εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό προσανατολισμό που παρέχεται μέσω των αποκεντρωμένων δομών της Διεύθυνσης Προσανατολισμού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικής Δραστηριότητας του Υπουργείου Παιδείας. Εκείνοι που αποφοιτούν από ένα γενικό γυμνάσιο μπορούν να παρακολουθήσουν τις εθνικές εξετάσεις για την εισαγωγή σε ένα πρόγραμμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

Σύμφωνα με το νέο νόμο που ρυθμίζει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (νόμος 4186/2013), που στοχεύει, μεταξύ άλλων, στην προσέλκυση περισσότερων φοιτητών στην ΕΕΚ, οι φοιτητές έχουν πλέον τις ακόλουθες επιλογές πέραν του γενικού γυμνασίου:

α) αρχική επαγγελματική εκπαίδευση στο πλαίσιο του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος στον δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε επαγγελματικό ανώτερο δευτεροβάθμιο σχολείο (ημερήσιο ή βραδινό σχολείο) ·

β) αρχική επαγγελματική κατάρτιση εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος (που αναφέρεται ως ανεπίσημη εκπαίδευση) σε σχολεία επαγγελματικής κατάρτισης, ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (IEK), κέντρα διά βίου μάθησης και κολέγια (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

2.7.2.1. Αρχική Επίσης Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΕΠΑΕ)

Σε εθνικό επίπεδο (νόμος 3879/2010 σχετικά με τη διά βίου μάθηση), η επίσημη ΕΕΚ οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο από δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της εκπαιδευτικής κλίμακας. Η επίσημη εκπαίδευση περιλαμβάνει επίσης την εκπαίδευση ενηλίκων. Σύμφωνα με το νόμο για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ν. 4186/2013), η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται από το ανώτερο σχολείο επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτά τα σχολεία (δημόσια ή ιδιωτικά) ιδρύονται αποκλειστικά από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και μπορεί να είναι ημερήσια ή βραδινά σχολεία. Η ελάχιστη ηλικία για εγγραφή σε ένα επαγγελματικό βραδινό σχολείο είναι 16. Τα δημόσια επαγγελματικά ανώτερα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσφέρουν τις ειδικότητες που απαριθμούνται στη νομοθεσία.

Τα προγράμματα οργανώνονται ανά τομέα, ομάδα και ειδικότητα, με τους περισσότερους τομείς να προσφέρουν δύο ή περισσότερες ειδικότητες. Οι τομείς που καλύπτονται σήμερα είναι η επιστήμη της πληροφορικής, η μηχανολογία, η ηλεκτρολογία / ηλεκτρονικά / αυτοματισμοί, η οικοδόμηση, το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι, η διοίκηση και η οικονομία, η γεωπονική τεχνολογία τροφίμων και η διατροφή, και τα επαγγέλματα στην εμπορική ναυτιλία (καπετάνιος, μηχανικός). Σύμφωνα με τον νέο νόμο, οι ειδικότητες πρέπει να προσαρμόζονται στις εθνικές και περιφερειακές οικονομικές ανάγκες, σύμφωνα με τις συστάσεις των υπουργείων, των περιφερειακών διοικήσεων και των κοινωνικών εταίρων. Τα προγράμματα σπουδών μπορούν να αναπτυχθούν σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πιστωτικό σύστημα για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και να λαμβάνουν υπόψη, εφόσον

υπάρχουν, τα σχετικά επαγγελματικά προσόντα που πιστοποιούνται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Επαγγελματικών Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

Τα προγράμματα στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μπορούν να οδηγήσουν σε δύο επίπεδα: α) ένα τριετές πρόγραμμα · β) ένα επιπλέον «έτος μαθητείας». Στις σχολές ημέρας ο δευτερεύων κύκλος περιλαμβάνει τρία χρόνια. Οι φοιτητές με κατώτερη δευτεροβάθμια άδεια ή ισοδύναμα προσόντα εγγράφονται στα πρώτα 23 χρόνια χωρίς εξετάσεις εισόδου. Οι σπουδαστές που προάγονται από το πρώτο έτος της επαγγελματικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δικαιούνται να εγγραφούν στο δεύτερο έτος ενός γενικού γυμνασίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: αυτό σημαίνει ότι το σύστημα επιτρέπει την οριζόντια κινητικότητα. Η «περίοδος μαθητείας» (εκπαίδευση στο χώρο εργασίας), η οποία είναι προαιρετική και αποτελεί καινοτομία που εισάγει ο νέος νόμος, είναι ανοιχτή σε εκείνους που έχουν αποκτήσει το πιστοποιητικό και το δίπλωμα που βεβαιώνει την ολοκλήρωση της τριετούς ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ένα ανώτερο επαγγελματικό επίπεδο δευτεροβάθμιο σχολείο (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

Η εφαρμογή της αρχής της διπλής μάθησης του ΟΑΕΔ περιλαμβάνει την εκμάθηση στο χώρο εργασίας, ένα μάθημα εξειδίκευσης και προπαρασκευαστικά μαθήματα πιστοποίησης στο σχολείο. Τα επαγγελματικά ανώτερα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ο ΟΑΕΔ μοιράζονται την ευθύνη για την υλοποίηση του έτους μαθητείας, αναθέτοντας τους σπουδαστές στις εργασιακές τοποθετήσεις και όλα αυτά συνεπάγονται. Από το 2001 έως το 2011, ο αριθμός των σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης μειώθηκε κατά ένα τρίτο, ενώ ο ιδιωτικός τομέας έπληξε ιδιαίτερα (86,5%) (Παιδαγωγικό ινστιτούτο, 2011). Ο φοιτητικός πληθυσμός στην επαγγελματική εκπαίδευση μειώθηκε επίσης σημαντικά κατά την ίδια περίοδο, μειώνοντας κατά περισσότερο από 35%. Στην περίπτωση των ιδιωτικών σχολείων ιδιαίτερα, ο αριθμός των φοιτητών μειώθηκε συνεχώς κατά τη διάρκεια της περιόδου, μειώνοντας συνολικά το 91% περίπου. Ο αριθμός των γυναικών φοιτητών υποχώρησε σταθερά, με καθαρή απώλεια μεγαλύτερη από 50% μεταξύ 2001 και 2011. Το ποσοστό των αλλοδαπών και επαναπατριζόμενων φοιτητών στα ανώτερα

σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2009-10 ήταν 16% και το 15% Σύστημα μαθητείας (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Μια μελέτη που δημοσιεύεται από την Ελληνική Ομοσπονδία Επιχειρήσεων προτρέπει για τους τομείς που θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας το 2014-2020 να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό των ειδικοτήτων που προσφέρονται από την ΕΕΚ (υγεία, ενέργεια, αλυσίδα εφοδιασμού, , τρόφιμα, περιβάλλον, μέταλλα και δομικά υλικά)

Ωστόσο, ορισμένες από τις 52 ειδικότητες που ο Υπουργός Παιδείας απέσυρε από τα δημόσια προγράμματα το 2013 ήταν σε δημοφιλείς ή δυναμικά αναπτυσσόμενους τομείς. Σε όσους ολοκληρώνουν ένα ανώτερο δευτεροβάθμιο πρόγραμμα απονέμεται πιστοποιητικό αποφοίτησης από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ισοδύναμο με το γενικό πτυχίο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) και ένα δίπλωμα εξειδίκευσης σε επίπεδο 24 ευρωπαϊκών προσόντων, μετά από σχολικές εξετάσεις που διοικούνται από ΕΠΑΛ. Οι απόφοιτοι του "έτους μαθητείας" λαμβάνουν δίπλωμα στο επίπεδο EQF 5 που εκδίδεται από κοινού από το Υπουργείο Παιδείας και τον ΟΑΕΔ, αφού έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες πιστοποίησης των προσόντων τους από τον εθνικό οργανισμό.

Οι απόφοιτοι του ΕΠΑΛ και οι κάτοχοι ισοδύναμου πιστοποιητικού από προηγούμενη μορφή πιστοποιητικού σχολείου ή προγράμματος ή ισοδύναμου πιστοποιητικού από άλλη χώρα δικαιούνται να λάβουν μέρος σε εθνικές εξετάσεις για εισαγωγή σε τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα με ειδικότητες που αντιστοιχούν ή σχετίζονται με το δίπλωμά τους . ο αριθμός αυτών των τόπων διέπεται από ένα σύστημα ποσοτώσεων (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014)..

Ο νόμος για τη διά βίου μάθηση (νόμος 3879/2010) ορίζει ως «ανεπίσημη» εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο πλαίσιο εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος που μπορεί να οδηγήσει σε εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα . Περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση, τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση και την εκπαίδευση ενηλίκων. Οι πάροχοι επαγγελματικής κατάρτισης (δημόσιοι ή ιδιωτικοί) εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας. Σύμφωνα με το νέο νόμο, οι ειδικότητες που προσφέρονται στην δημόσια

επαγγελματική κατάρτιση και οι τομείς στους οποίους ταξινομούνται καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας σύμφωνα με τις ανάγκες της εθνικής και τοπικής οικονομίας και προτάσεις περιφερειακών διοικήσεων, αρμόδιων υπουργείων και κοινωνικών συνεργάτες. Τα προγράμματα σπουδών για κάθε ειδικότητα θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα σχετικά επαγγελματικά προσόντα ή τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα. Τα προγράμματα σπουδών για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση αναπτύσσονται και εποπτεύονται από την Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

2.7.2.2. Προγράμματα σε σχολεία μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΙΕΚ)

Αυτά τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα παρέχουν αρχική επαγγελματική κατάρτιση κυρίως για αποφοίτους ανώτερων δευτεροβάθμιων σχολείων και δευτερευόντως για όσους έχουν ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα ΣΕΚ με σκοπό την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Είναι ανοιχτοί σε αποφοίτους ΕΠΑΛ (που μπορούν να εισέλθουν στο τρίτο εξάμηνο σχετικής ειδικότητας), απόφοιτοι γενικής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σε περιορισμένο αριθμό ειδικοτήτων) και αλλοδαποί (με πιστοποιητικά γλωσσικής ικανότητας). Τα προγράμματα του ΙΕΚ διαρκούν πέντε εξάμηνα, τέσσερα θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα συνολικής διάρκειας μέχρι 1 200 διδακτικών ωρών στην ειδικότητα και ένα πρακτικής άσκησης ή μαθητείας συνολικής διάρκειας 1 050 ωρών, τα οποία μπορεί να είναι συνεχή ή κατακερματισμένα.

Κάθε ΙΕΚ μπορεί να επικεντρωθεί σε έναν συγκεκριμένο τομέα ή να προσφέρει κατάρτιση σε διάφορους τομείς, όπως εφαρμοσμένες τέχνες, τουρισμός / μεταφορές, τρόφιμα / ποτά, βιομηχανική χημεία, πληροφορική / τηλεπικοινωνίες / δίκτυα, είδη ένδυσης / υποδημάτων που περιλαμβάνουν διάφορες ειδικότητες. Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν με επιτυχία όλα τα εξάμηνα που έχουν οριστεί απονέμεται βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης. Αυτή η βεβαίωση τους δίνει τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στις εξετάσεις πιστοποίησης επαγγελματικής κατάρτισης (πρακτικής και θεωρητικής) που διεξάγονται υπό την δικαιοδοσία ΕΟΠΠΕΠ, με την οποία αποκτούν ανώτερη δευτεροβάθμια πιστοποίηση ΕΕΚ. Οι

πτυχιούχοι του ΙΕΚ απονέμονται με διπλώματα επαγγελματικής ειδίκευσης στο επίπεδο EQF 5. ,

Το 2012 υπήρχαν 93 δημόσια ΙΕΚ σε 74 πόλεις και 46 ιδιωτικά ΙΕΚ σε 15 πόλεις, με αντίστοιχους μαθητικούς πληθυσμούς 10 800 και 21 300 εκπαιδευόμενους. Για το πρώτο εξάμηνο του 2013 τα υπάρχοντα στοιχεία καταγράφουν 9 460 φοιτητές (3 868 άνδρες και 5 592 γυναίκες) που εγγράφονται σε δημόσια ΙΕΚ. Η εγγραφή στα ΙΕΚ μειώθηκε μεταξύ 2000 και 2010, ενώ το ποσοστό των γυναικών παρέμεινε σταθερά πάνω από το 50%. Η τάση αυτή μπορεί ίσως να εξηγηθεί από τη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρουν παρόμοιες ειδικότητες, οι οποίες απορροφούν τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με χαμηλότερους βαθμούς και την αβεβαιότητα σχετικά με τον καθορισμό των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων του ΙΕΚ (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

2.7.2.3. Τριτοβάθμιο επίπεδο

Προγράμματα ΕΕΚ στα ανώτερα επαγγελματικά σχολεία Τα επαγγελματικά προγράμματα προσφέρονται επίσης σε τριτοβάθμια εκπαίδευση από ανώτερες επαγγελματικές σχολές. Τα προγράμματά τους απαιτούν τουλάχιστον δύο έτη σπουδών και μπορούν να διαρκέσουν πέντε χρόνια. Στις περισσότερες περιπτώσεις περιλαμβάνει μια περίοδο πρακτικής άσκησης στο χώρο εργασίας, η οποία αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό των μαθημάτων τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις η είσοδος σε αυτά τα σχολεία εξαρτάται από τη μετάβαση στις γενικές εξετάσεις εισαγωγής σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ άλλες απαιτούν ειδικές εξετάσεις εισδοχής (όπως πανεπιστημιακά σχολεία χορού, θεάτρου). Αυτές οι ανώτερες επαγγελματικές σχολές λειτουργούν υπό την εποπτεία των αρμόδιων υπουργείων (Υπουργείο Τουρισμού, Υπουργείο Πολιτισμού κλπ.). Τα διπλώματα που απονέμονται από αυτά τα σχολεία και κατά συνέπεια τα προσόντα που εκπροσωπούν, σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως η σχολή των εκπαιδευτικών και τεχνολογικών επιστημών, οι ακαδημίες εμπορικών ναυτικών) θεωρούνται ισοδύναμα με τα διπλώματα που απονέμονται από το ΚΠΑ, δηλαδή αντιστοιχούν στο ΕΠΕΠ (π.χ. ανώτερες επαγγελματικές σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, στρατιωτικές σχολές για υπαλλήλους κατώτερης βαθμίδας, αστυνομικές ακαδημίες, σχολές χορού και θεάτρου), θεωρούνται μη πανεπιστημιακά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα προσόντα που παρέχουν αντιστοιχούν στο επίπεδο 5 του ΕΠΕΠ (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

2.7.2.4. Προγράμματα σε κολέγια

Τα κολέγια προσφέρουν προγράμματα βασισμένα σε συμφωνίες διαπίστευσης και δικαιόχρησης με ξένα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που αναγνωρίζονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένα ή περιλαμβάνονται σε κατάλογο που έχει συσταθεί με απόφαση του Υπουργού Παιδείας που περιέχει διεθνώς αναγνωρισμένα προγράμματα 3996/2011, σχετικά με τη λειτουργία των σχολών). Τα προγράμματα αυτά οδηγούν σε ένα πρώτο δίπλωμα μετά από τουλάχιστον τρία έτη σπουδών ή σε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Τα προγράμματα των κολλεγίων είναι εκτός τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά τα διπλώματα, τα πτυχία, τα πιστοποιητικά και κάθε άλλη βεβαίωση που χορηγείται από τα κολλέγια μπορούν να αναγνωριστούν ως επαγγελματικά ισοδύναμα με τίτλους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που χορηγούνται στο τυπικό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι τίτλοι αυτοί μπορούν να αναγνωρισθούν κατά τον τρόπο αυτό, όταν πιστοποιούν: α) τουλάχιστον τρία έτη σπουδών, στην περίπτωση πανεπιστημιακών πτυχίων, β) έως τρία έτη σπουδών για τα διπλώματα μεταπτυχιακής ειδίκευσης και γ) τουλάχιστον τρία έτη σπουδών στην περίπτωση διδακτορικών προγραμμάτων άλλων κρατών μελών της ΕΕ που δεν εμπίπτουν στην οδηγία 2005/36 / ΕΚ.

Η αναγνώριση της επαγγελματικής ισοτιμίας επιτρέπει την πρόσβαση σε συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα που ο κάτοχος του τίτλου μπορεί να ασκήσει ως μισθωτός ή αυτοαπασχολούμενος υπό τους ίδιους όρους με τους κατόχους συγκρίσιμων τίτλων του εγχώριου εκπαιδευτικού συστήματος. Το Υπουργείο Παιδείας για την Αναγνώριση των Επαγγελματικών Προσόντων είναι υπεύθυνο για την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοτιμίας, στο βαθμό που τα υπάρχοντα επαγγελματικά προφίλ επιτρέπουν την αξιολόγηση της επάρκειας ενός τίτλου. Διαφορετικά, η ευθύνη για την αναγνώριση της ακαδημαϊκής ισοδυναμίας ανήκει στο εθνικό ακαδημαϊκό κέντρο αναγνώρισης και πληροφόρησης (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

2.7.2.5. Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση:

Κέντρα δια βίου μάθησης και άλλοι φορείς που παρέχουν δια βίου μάθηση

Στην Ελλάδα η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση και η γενική εκπαίδευση ενηλίκων παρέχονται από τα κέντρα δια βίου μάθησης. Το Υπουργείο Παιδείας, είναι υπεύθυνο για τη διασφάλιση της ποιότητας της άτυπης εκπαίδευσης, την αξιολόγηση των κέντρων αυτών και την παρακολούθηση της λειτουργίας τους. Για την αποκέντρωση των δράσεων στον τομέα αυτό (νόμος 3879/2010 σχετικά με τη διά βίου μάθηση) έχουν συσταθεί διοικητικά όργανα από τις ελληνικές περιφερειακές διοικήσεις για τη διαχείριση του εθνικού δικτύου δια βίου μάθησης. Κάθε περιοχή καταρτίζει δικό της πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει επενδύσεις, δράσεις ή προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και, γενικότερα, δράσεις εφαρμογής δημόσιας πολιτικής για τη δια βίου μάθηση στην περιοχή. Οι δήμοι μπορούν να δημιουργήσουν κέντρα δια βίου μάθησης ή να κινητοποιήσουν το δίκτυο φορέων διά βίου μάθησης στην περιοχή τους, προσφέροντας προγράμματα που συνδέονται με το τοπικό εργασιακό περιβάλλον και πέραν αυτού. Οι περισσότεροι δήμοι έχουν δημιουργήσει κέντρα δια βίου μάθησης που παρέχουν μια ποικιλία γενικών προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης.

Ως παραδείγματα αυτής της αποκέντρωσης της διά βίου μάθησης, το 2013 η Αττική υλοποίησε προγράμματα ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης, η Κρήτη οργάνωσε προγράμματα ενεργειακών επιθεωρητών και σε όλη την Ελλάδα υπήρχαν περιφερειακά προγράμματα κατάρτισης για την αναζήτηση εργασίας σε τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών. Ο Δήμος Αθηναίων προσφέρει στους υπαλλήλους του προγράμματα με επίκεντρο τη συμπεριφορά και την επικοινωνία με το κοινό, ενώ ο Δήμος Θεσσαλονίκης διοργανώνει προγράμματα Ανοικτού Πανεπιστημίου σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα. Η χρηματοδότηση προέρχεται από συγχρηματοδοτούμενα κοινοτικά προγράμματα (ΕΠ «Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση») και από τον τακτικό προϋπολογισμό με την υπογραφή συμβάσεων προγράμματος. Στα περισσότερα πανεπιστήμια, συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, παρέχονται προγράμματα συνεχούς κατάρτισης σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων (συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ, τουριστικών σπουδών, λογιστικής, οικονομίας και διοίκησης, ενέργειας και περιβάλλοντος,

ασφάλειας τροφίμων, διαχείρισης παραγωγής και προγραμμάτων για αλλοδαπούς φοιτητές και επαναπατρισθέντες Έλληνες). Επιπλέον, σχεδόν όλα τα υπουργεία και τα εποπτικά τους όργανα εφαρμόζουν προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για το προσωπικό τους ή για ευρύτερες ομάδες (εξ αποστάσεως μάθηση για δασκάλους ελληνικής γλώσσας, διαπολιτισμική επικοινωνία, επιχειρηματικότητα των νέων, μαθήματα κατάρτισης για πράσινα επαγγέλματα, κατάρτιση για διαμεσολαβητές, επαγγελματίες στον τομέα της υγείας, δικαστές κ.λπ.) (European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), 2014).

Κεφάλαιο 3^ο

Μεθοδολογία έρευνας

3.1. Σκοπός και στόχοι έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει εάν οι επιλεγμένες ανεξάρτητες μεταβλητές (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εισόδημα) επηρεάζουν την αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων σχετικά με την εκπαιδευτική εμπειρία που έλαβαν στο ΙΕΚ Μοναστηρίου.

Περαιτέρω στόχοι της έρευνας ήταν :

1. Να διερευνηθεί εάν η ηλικία του καταρτιζόμενου επηρεάζει το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε
2. Να διερευνηθεί εάν το φύλο του καταρτιζόμενου επηρεάζει το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε
3. Να διερευνηθεί εάν η οικογενειακή κατάσταση του καταρτιζόμενου επηρεάζει το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε
4. Να διερευνηθεί εάν το εισόδημα του καταρτιζόμενου επηρεάζει το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε

Στόχος τη ερευνήτριας ήταν να κατανοήσει σε ποιο βαθμό ικανοποιούνται οι εκπαιδευτικές ανάγκες των ενηλίκων καταρτιζόμενων στο ΙΕΚ Μοναστηρίου και με ποιους μηχανισμούς ικανοποιούνταν ή όχι οι ανάγκες τους. Βάση του ερευνητικού συλλογισμού ήταν η άποψη ότι στην εκπαίδευση – κατάρτιση ενηλίκων δεν μπορεί να εφαρμοστεί το μοντέλο του Knowles (1980) ότι ένα μέγεθος ταιριάζει σε όλους (Andragogical Model). Έτσι εξετάζοντας τις μεταβλητές ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση και εισόδημα κατανοούνται καλύτερα τα χαρακτηριστικά των καταρτιζόμενων και αν αισθάνονται ότι καλύπτονται οι ανάγκες τους κατά τη συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης.

Παράλληλα εντοπίζονται οι παράγοντες που πιθανόν να δημιουργούν εμπόδια στην εκπαιδευτική τους εμπειρία.

3.2 Το ερευνητικό σχέδιο της μελέτης

Η παρούσα ποσοτική ερευνητική μελέτη χρησιμοποίησε ένα μη πειραματικό σχεδιασμό (ex post facto) όπου η ερευνήτρια έλαβε υπόψη της εξαρτημένες μεταβλητές και εξέτασε τα δεδομένα για να διερευνήσει τυχόν αιτίες, σχέσεις και τόνήμά τους (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Ο σχεδιασμός ex post facto χρησιμοποιείται συνήθως στις εκπαιδευτικές, κοινωνικές και ψυχολογικές μελέτες όπου η ανεξάρτητη μεταβλητή ή μεταβλητές δεν εμπίπτουν στον έλεγχο του ερευνητή και όπου ο ερευνητής πρέπει κατ' ανάγκη να βασίζεται σε υπάρχουσες ομάδες. Ο ex post facto σχεδιασμός δίνει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τη φύση των φαινομένων και μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως πολύτιμο διερευνητικό εργαλείο (Cohen, Manion & Morrison, 2007) καθώς είναι σε θέση να δείξει πιθανή συσχέτιση μεταξύ των παραγόντων.

Ωστόσο, μια αδυναμία του σχεδιασμού ex post facto είναι ότι δεν είναι σε θέση να δημιουργήσει αιτίες και να επηρεάσει τις σχέσεις. Μια άλλη αδυναμία στο σχεδιασμό είναι ότι τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γενικευτούν πέρα από του εξεταζόμενου πληθυσμού (Gay, Airasian, 2003)

3.3 Το δείγμα της μελέτης

Τα 58 άτομα που συμμετείχαν σε αυτή τη μελέτη επελέγησαν από το χειμερινό εξάμηνο του σχολικού έτους 2017-2018. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν η δειγματοληψία ευκολίας.

3.4 Μεταβλητές της έρευνας

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές στην παρούσα έρευνα είναι το φύλο, η ηλικία, το εισόδημα και οι οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων.

Οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι η αντίληψη των συμμετεχόντων αναφορικά με το βαθμό ικανοποίησής τους από τις εκπαιδευτικές τους εμπειρίες στο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης στο ΙΕΚ Μοναστηρίου. Η ερευνήτρια χρησιμοποίησε την κλίμακα likert στις ερωτήσεις και το ερωτηματολόγιο στηρίχθηκε στο ερωτηματολόγιο του Κρατικού πανεπιστημίου Keenesaw στην έρευνα που έκανε το 2005-2006 για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων καταρτιζόμενων (<https://www.surveymonkey.com/r/7DFNRBH>)

Το ερωτηματολόγιο ήταν αρκετά σύντομο και απαιτούνταν περίπου 10 λεπτά για την ολοκλήρωσή του. Κάθε ερώτηση ήταν σαφώς αριθμημένη και σε κάθε ερώτηση δίνονταν οδηγίες σχετικά με τον τρόπο απάντησης . Η κλίμακα Likert που χρησιμοποιήθηκε ήταν από το ένα έως το δέκα (1, 10) με το ένα να είναι το υψηλότερο (υποστήριξη για τη έννοια που εμπεριέχεται στο ερώτημα) και δέκα το χαμηλότερο (υποστήριξη για την αντίθετη έννοια). Σε κάθε ερώτημα είχε συμπεριληφθεί και μια επιλογή απάντησης "δεν ξέρω".

3.5 Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων

Η ερευνήτρια ακολούθησε μία συγκεκριμένη διαδικασία. Μοίρασε τα ερωτηματολόγια στους σπουδαστές εκτός του εκπαιδευτικού κτιρίου ώστε να μην χρειαστεί να ζητήσει άδεια από το Υπουργείο. Κατά την επικοινωνία της με τους σπουδαστές τους εξηγούσε το λόγο που πραγματοποιεί την έρευνα και ποιος είναι ο σκοπός αυτής. Στη συνέχεια διασαφηνίζε τον τρόπο συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων και έπειτα έδινε χρόνο στους συμμετέχοντες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

3.6 Στατιστική ανάλυση

Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, η ερευνήτρια καταχώρησε τα δεδομένα στο SPSS 19.0. (Statistical Package for Social Sciences) και προχώρησε στη στατιστική ανάλυση.

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα της παρούσας μελέτης και να προσδιοριστεί εάν υπήρχε μια στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων όρων των απαντήσεων του πληθυσμού, χρησιμοποιήθηκε το chi-square test ομοιογένειας. Τα δεδομένα που συγκρίνονται είναι κατηγορικά δεδομένα. Επομένως, το chi-square test ομοιογένειας είναι το κατάλληλο στατιστικό τεστ για τον προσδιορισμό του αν υπάρχει στατιστική διαφορά μεταξύ του προφίλ δύο ή περισσότερων πληθυσμών σε μια σειρά κατηγορικών μεταβλητών. Για όλες τις στατιστικές δοκιμές χρησιμοποιήθηκε ένα επίπεδο alpha 0,05, καθώς αυτό το επίπεδο σπουδαιότητας χρησιμοποιείται συχνά στις κοινωνικές επιστήμες (McMillian, 2004). Εάν η τιμή p value ήταν μεγαλύτερη από το επίπεδο σημαντικότητας, η υπόθεση απορρίπτεται.

3.7 Δεοντολογικά – ηθικά θέματα

Βασικό μέλημα κάθε ερευνητή είναι να αποφύγει το χειρισμό των συμμετεχόντων στην έρευνα και να μην προβεί σε καμία βλαπτική ενέργεια προς αυτούς. Παράλληλα οφείλει να εφαρμόζει και να ακολουθεί τις αρχές δεοντολογίας, να ορίζει και να σεβαστεί τους ηθικούς άξονες μέσα στους οποίους θα αναπτύξει και θα ολοκληρώσει τη μελέτη του.

Στην παρούσα έρευνα η ερευνήτρια χειρίστηκε τις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια με απόλυτη εχεμύθεια, ενημερώνοντας κάθε συμμετέχοντα ότι η έρευνα πραγματοποιείται στα πλαίσια ολοκλήρωσης των μεταπτυχιακών της σπουδών και οι πληροφορίες συλλέγονται με στόχο τη διερεύνηση της δια βίου εκπαίδευσης και όχι την αναγνώριση και έκθεση των συμμετεχόντων. Η ερευνήτρια επεξεργάστηκε τα δεδομένα ως αυστηρώς εμπιστευτικά.

Επίσης, η ερευνήτρια ενημέρωνε κάθε συμμετέχοντα ξεχωριστά για το σκοπό της έρευνας και ζητούσε τη συναίνεση του για τη συμμετοχή του στην έρευνα.

3.8 Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της έρευνας

Το βασικό πλεονέκτημα της έρευνας είναι ότι το ζήτημα της διά βίου εκπαίδευσης των Ελλήνων ενηλίκων που φοιτούν σε ΙΕΚ δεν έχει διερευνηθεί ει βάθος και τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες.

Ένας περιορισμός ήταν ότι οι συμμετέχοντες προέρχονται από ένα ΙΕΚ του δήμου Θεσσαλονίκης με συνέπεια τα αποτελέσματα να μη μπορούν να γενικευθούν για όλους τους Έλληνες σπουδαστές των ΙΕΚ.

Επίσης το δείγμα της έρευνας ήταν σχετικά μικρό. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μόνο στο ΙΕΚ Μοναστηρίου και δεν υπήρχε αντιπροσωπευτικό δείγμα από σπουδαστές σε ΙΕΚ από άλλες περιοχές του νομού και όμορων νομών.

Κεφάλαιο 4ο

Αποτελέσματα έρευνας

4.1 Περιγραφική στατιστική

Ηλικία

Το 23% των συμμετεχόντων ήταν ηλικία «25 – 35», το 34.5% ήταν ηλικίας «36 – 45», το 22.4% ήταν ηλικίας «46 – 55» και το 3.4% ήταν ηλικίας «56 – 60». Ο πίνακας 4.1 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής.

Πίνακας 4.1: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά ηλικιακή ομάδα

Ηλικία	f	%	Αθροιστικό %
25 - 35 ετών	23	39.7	39.7
36 - 45 ετών	20	34.5	74.1
46 - 55 ετών	13	22.4	96.6
56 - 60 ετών	2	3.4	100.0
Σύνολο	58	100.0	

Φύλο

23 καταρτιζόμενοι (39.7%) ήταν άντρες και 35 (60%) ήταν γυναίκες. ». Ο πίνακας 4.2 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής.

Πίνακας 4.2: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά φύλο

Φύλο	f	%	Αθροιστικό %
Άντρας	23	39.7	39.7
Γυναίκα	35	60.3	100.0
Σύνολο	58	100.0	

Οικογενειακή Κατάσταση

Οι 10 από τους συμμετέχοντες καταρτιζόμενους (17.2%) ήταν άγαμοι – δεν είχαν παντρευτεί ποτέ, οι 30 (51.7%) ήταν παντρεμένοι, οι 16 (27.6%) ήταν διαζευγμένοι, 1 (1.7%) ήταν σε διάσταση και 1 (1.7%) ήταν χήρος. Ο πίνακας 4.3 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής.

Πίνακας 4.3: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά οικογενειακή κατάσταση

Οικογενειακή Κατάσταση	f	%	Αθροιστικό %
Άγαμος/η	10	17.2	17.2
Παντρεμένος/η	30	51.7	69.0
Διαζευγμένος/η	16	27.6	96.6
Εν διαστάσει	1	1.7	98.3
Χήρος/α	1	1.7	100.0
Σύνολο	58	100.0	

Εισόδημα

Από τους συμμετέχοντες καταρτιζόμενους οι 12 (20.7%) δήλωσαν ότι έχουν ετήσιο εισόδημα κάτω από 3,999€, 8 (13.8%) δήλωσαν ότι έχουν εισόδημα μεταξύ 4,000€ και 7,999€, 6 (10.3%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 8,000€ και 11,999€, 8 (13.8%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 12,000€ και 15,999€, 6 (10.3%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 16,000 και 19,999€, 7 (12.1%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 20,000€ και 23,999€, 2 (3.4%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 24,000€ και 27,999€, 5 (8.6%) δήλωσαν εισόδημα μεταξύ 28,000€ και 31,999€, και 4 (6.9%) δήλωσαν εισόδημα άνω των 32,000€. Ο πίνακας 4.4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής.

Πίνακας 4.4: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά εισόδημα

Εισόδημα	f	%	Αθροιστικό %
<3,999 €	12	20.7	20.7
4,000 - 7,999€	8	13.8	34.5
8,000 - 11,999€	6	10.3	44.8
12,000 - 15,999€	8	13.8	58.6
16,000 - 19,999€	6	10.3	69.0
20,000 - 23,999€	7	12.1	81.0
24,000 - 27,999€	2	3.4	84.5
28,000 - 31,999€	5	8.6	93.1
>32,000	4	6.9	100.0
Σύνολο	58	100.0	

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους καταρτιζόμενους να αξιολογήσουν να αξιολογήσουν δώδεκα πτυχές της μάθησης που αντιστοιχούν στη συνολική ποιότητα της διδασκαλίας που έλαβαν. Ζητήθηκε από τους καταρτιζόμενους να αξιολογήσουν κάθε πτυχή χρησιμοποιώντας μια κλίμακα από 1 (εξαιρετική) έως 10 (πολύ κακή) και οι καταρτιζόμενοι που βαθμολόγησαν μια πτυχή της διδασκαλίας είτε (1 = εξαιρετική) είτε (2= πάρα πολύ καλά), θεωρούνται ότι βρίσκονται στις ανώτατες περιοχές της κλίμακας.

Το ποσοστό των ενήλικων εκπαιδευόμενων που αξιολόγησαν τις ακόλουθες πτυχές της διδασκαλίας στα ανώτατα όρια (1 ή 2 στα 10), παρατίθενται στη συνέχεια συνοπτικά:

- Γνώση του καθηγητή πάνω στο μάθημα (79,3%)
- Οι καθηγητές μπορούν να ταυτιστούν με τους καταρτιζόμενους (65,6%)
- Κάνουν ενδιαφέρον το μάθημα (60,3%)
- Ποιότητα και διαθεσιμότητα διδακτικού υλικού (58,6%)
- Σχεδιασμός μαθήματος (56,6%)
- Καθορισμός σαφών στόχων (55,1% %)
- Πρακτική κατανόηση του μαθήματος (53,5%)
- Οι καθηγητές καταλαβαίνουν τους καταρτιζόμενους (53,5%)
- Έγκαιρη και τακτική ανατροφοδότηση (51,8%)
- Ενθάρρυνση της συνεργασίας (51,7%)
- Υποστήριξη και διαχείριση χρόνου (50,0%)
- Διαχείριση της ομάδας των καταρτιζόμενων (48,2%)

Η συχνότητα κατανομής του συνολικού επιπέδου ικανοποίησης με την ποιότητα της διδασκαλίας που έλαβαν οι ενήλικες καταρτιζόμενοι παρουσιάζεται στον Πίνακα 4.5.

Πίνακας 4.5: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των Καταρτιζόμενων ανά οικογενειακή κατάσταση

Επίπεδο ικανοπ.	f	%	Αθροιστικό %
Εξαιρετικά ικανοπ.	13	22.4	22.4
Πολύ ικανοπ.	31	53.4	75.8
Αρκετά ικανοπ.	14	24.2	100.0
Ούτε ικ. ούτε μη ικ.	0	0.0	
Πολύ μη ικανοπ.	0	0.0	
Εξαιρετικά μη ικαν.	0	0.0	
Σύνολο	58	100.0	

Μια κατανομή της συχνότητας της αντίληψης των ερωτηθέντων για το επίπεδο συνολικής ικανοποίησης με την ποιότητα της ανατροφοδότησης που έλαβαν οι ενήλικες καταρτιζόμενοι φαίνεται στον Πίνακα 4.6

Πίνακας 4.6: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής των επιπέδων υποκίνησης συνδεδεμένα με την ανατροφοδότηση από τους καθηγητές

Επίπεδο υποκίνησης	f	%	Αθροιστικό %
Υποκίνηση	38	65.5	65.5
Μη υποκίνηση	2	3.4	69.0
Καμία επίδραση	9	15.5	84.5
Όχι αρκετή	7	12.1	96.6
Δεν ξέρω	2	3.4	100.0
Σύνολο	58	100.0	

Μια κατανομή της συχνότητας του επιπέδου ικανοποίησης των ενηλίκων σχετικά με το εάν αξιοποιούνται θετικά τα μαθήματα φαίνεται στον Πίνακα 4.7

Πίνακας 4.7: Συχνότητα και Ποσοστό Κατανομής της αντίληψης του καταρτιζόμενων σχετικά με το αν τα μαθήματα αξιοποιούνται θετικά

Αντίληψη για το εάν αξιοποιούνται θετικά τα μαθήματα	f	%	Αθροιστικό %
Πάντα	10	17.2	17.2
Τις περισσότερες φορές	31	53.4	70.7
Κάποιες φορές	15	25.9	96.6
Ποτέ	2	3.4	
Σύνολο	58	100.0	

4.2 Έλεγχος ερευνητικών ερωτημάτων

Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν:

1. Επηρεάζει η ηλικία του καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε;
2. Επηρεάζει το φύλο του καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε;
3. Επηρεάζει η οικογενειακή κατάσταση του καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε;
4. Επηρεάζει το εισόδημα του καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησής του από την εκπαιδευτική του εμπειρία στο πρόγραμμα κατάρτισης που συμμετείχε;

Ηλικία

Ερευνητικό Ερώτημα: Επηρεάζει και αν ναι σε πιο βαθμό η ηλικία ενός ενήλικα καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησης που από την εκπαιδευτική του εμπειρία;

Έγινε ανάλυση για να προσδιοριστεί κατά πόσο υπήρχε σημαντική σχέση στην αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων όταν κατηγοριοποιήθηκαν σε διαφορετικά επίπεδα ηλικίας αναφορικά με τις εξεταζόμενες πτυχές της διδασκαλίας. Από τις δώδεκα πτυχές διδασκαλίας, μόνο σε μία πτυχή, "Ταχεία και τακτική ανατροφοδότηση" φάνηκε ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ηλικιακών ομάδων (βλ. πίνακα 4.8)

Πίνακας 4.8: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ηλικιακής κατηγοριοποίησης και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία

Πτυχές διδασκαλίας	N	df	X²	p
1. Σχεδιασμός μαθήματος	58	15	12.712	.625
2. Ποιότητα και διαθεσιμότητα διδακτικών υλικών	58	15	11.690	.702
3. Καθορισμός ξεκάθαρων μαθησιακών στόχων	58	18	16.742	.541
4. Άμεση και τακτική ανατροφοδότηση	58	21	36.224	.021*
5. Διαχείριση ομάδας καταρτιζόμενων	58	18	12.449	.823
6. Ενσωματώνει πρακτική μάθηση	58	21	23.673	.309
7. Ενθαρρύνει τη συνεργασία	58	21	22.234	.386
8. Γνώση του μαθήματος	58	18	17.509	.488
9. Πόσο καλά ο καθηγητής ταυτίζεται με σας	58	18	17.875	.671
10. Κάνει το μάθημα ενδιαφέρον	58	21	27.156	.166
11. Καταλαβαίνει πώς μαθαίνουν οι καταρτιζ.	58	21	24.261	.281
12. Βοηθά στη βελτίωση των τεχνικών μελέτης	58	21	23.536	.316

* δηλώνει τις μεταβλητές που είναι σημαντικές στην τιμή του $p < .05$

Το τεστ ομοιογένειας 4 x 12 chi-square έδειξε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μόνο όσον αφορά την πτυχή της διδασκαλίας «Άμεση και τακτική ανατροφοδότηση» $X^2 (21, N = 58) = 36.224, p = .021$ που σημαίνει ότι η ηλικία επηρεάζει μόνο το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων αναφορικά με αυτή την πτυχή της διδασκαλίας.

Φύλο

Ερευνητικό Ερώτημα: Επηρεάζει και αν ναι σε πιο βαθμό το φύλο ενός ενήλικα καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησης που από την εκπαιδευτική του εμπειρία;

Έγινε ανάλυση για να προσδιοριστεί κατά πόσο υπήρχε σημαντική σχέση στην αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων όταν κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το φύλο τους αναφορικά με τις εξεταζόμενες πτυχές της διδασκαλίας. Από τις δώδεκα πτυχές διδασκαλίας, μόνο σε μία πτυχή η «Ποιότητα και Διαθεσιμότητα των εκπαιδευτικών υλικών» φάνηκε ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων (βλ. πίνακα 4.9)

Πίνακας 4.9: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα του φύλου και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία

Πτυχές διδασκαλίας	N	df	X²	p
1. Σχεδιασμός μαθήματος	58	5	9.711	.084
2. Ποιότητα και διαθεσιμότητα διδακτικών υλικών	58	5	13.179	.022*
3. Καθορισμός ξεκάθαρων μαθησιακών στόχων	58	6	3.369	.761
4. Άμεση και τακτική ανατροφοδότηση	58	7	9.802	.200
5. Διαχείριση ομάδας καταρτιζόμενων	58	6	5.505	.481
6. Ενσωματώνει πρακτική μάθηση	58	7	8.876	.262
7. Ενθαρρύνει τη συνεργασία	58	7	7.802	.350
8. Γνώση του μαθήματος	58	6	7.794	.254
9. Πόσο καλά ο καθηγητής ταυτίζεται με σας	58	6	6.179	.403
10. Κάνει το μάθημα ενδιαφέρον	58	7	12.944	.073
11. Καταλαβαίνει πώς μαθαίνουν οι καταρτιζ.	58	7	6.898	.440
12. Βοηθά στη βελτίωση των τεχνικών μελέτης	58	7	7.127	.416

* δηλώνει τις μεταβλητές που είναι σημαντικές στην τιμή του $p < .05$

Το τεστ ομοιογένειας 2 x 12 chi-square έδειξε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μόνο όσον αφορά την πτυχή της διδασκαλίας «Ποιότητα και Διαθεσιμότητα των εκπαιδευτικών υλικών» $X^2 (5, N = 58) = 13.179, p = .022$ που σημαίνει ότι το φύλο επηρεάζει μόνο το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων αναφορικά με αυτή την ποιότητα και διαθεσιμότητα των εκπαιδευτικών υλικών.

Οικογενειακή κατάσταση

Ερευνητικό Ερώτημα: Επηρεάζει και αν ναι σε πιο βαθμό η οικογενειακή κατάσταση ενός ενήλικα καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησης που από την εκπαιδευτική του εμπειρία;

Έγινε ανάλυση για να προσδιοριστεί κατά πόσο υπήρχε σημαντική σχέση στην αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων όταν κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση αναφορικά με τις εξεταζόμενες πτυχές της διδασκαλίας. Από τις δώδεκα πτυχές διδασκαλίας, μόνο σε μία πτυχή η «Γνώση του μαθήματος» φάνηκε ότι υπήρχε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των διαφορετικών τύπων οικογενειακής κατάστασης (βλ. πίνακα 4.10)

Πίνακας 4.10: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα την οικογενειακή κατάσταση και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία

Πτυχές διδασκαλίας	N	df	X ²	p
1. Σχεδιασμός μαθήματος	58	20	17.187	.641
2. Ποιότητα και διαθεσιμότητα διδακτικών υλικών	58	20	25.452	.185
3. Καθορισμός ξεκάθαρων μαθησιακών στόχων	58	24	26.014	.352
4. Άμεση και τακτική ανατροφοδότηση	58	28	22.857	.740
5. Διαχείριση ομάδας καταρτιζόμενων	58	24	22.669	.539
6. Ενσωματώνει πρακτική μάθηση	58	28	27.882	.471
7. Ενθαρρύνει τη συνεργασία	58	28	17.837	.930
8. Γνώση του μαθήματος	58	24	39.788	.023*
9. Πόσο καλά ο καθηγητής ταυτίζεται με σας	58	24	20.021	.696
10. Κάνει το μάθημα ενδιαφέρον	58	28	14.821	.980
11. Καταλαβαίνει πώς μαθαίνουν οι καταρτιζ.	58	28	24.088	.677
12. Βοηθά στη βελτίωση των τεχνικών μελέτης	58	28	29.688	.378

* δηλώνει τις μεταβλητές που είναι σημαντικές στην τιμή του $p < .05$

Το τεστ ομοιογένειας 5 x 12 chi-square έδειξε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μόνο όσον αφορά την πτυχή της διδασκαλίας «Γνώση του μαθήματος» $X^2 (24, N = 58) = 39.788, p = .023$ που σημαίνει ότι η οικογενειακή κατάσταση επηρεάζει μόνο το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων αναφορικά με αυτή την πτυχή της διδασκαλίας

Εισόδημα

Ερευνητικό Ερώτημα: Επηρεάζει και αν ναι σε πιο βαθμό το εισόδημα ενός ενήλικα καταρτιζόμενου το επίπεδο ικανοποίησης που από την εκπαιδευτική του εμπειρία;

Έγινε ανάλυση για να προσδιοριστεί κατά πόσο υπήρχε σημαντική σχέση στην αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων όταν κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το εισόδημα αναφορικά με τις εξεταζόμενες πτυχές της διδασκαλίας. Από τις δώδεκα πτυχές διδασκαλίας σε καμία δεν βρέθηκε να υπάρχει στατιστικά σημαντική (βλ. πίνακα 4.11)

Πίνακας 4.10: Αποτελέσματα chi square που δείχνουν τη σχέση μεταξύ της ομαδοποίησης ανάλογα το εισόδημα και του επιπέδου ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διδασκαλία

Πτυχές διδασκαλίας	N	df	X²	p
1. Σχεδιασμός μαθήματος	58	40	29.620	.886
2. Ποιότητα και διαθεσιμότητα διδακτικών υλικών	58	40	30.266	.868
3. Καθορισμός ξεκάθαρων μαθησιακών στόχων	58	48	39.082	.817
4. Άμεση και τακτική ανατροφοδότηση	58	56	59.601	.346
5. Διαχείριση ομάδας καταρτιζόμενων	58	48	51.636	.334
6. Ενσωματώνει πρακτική μάθηση	58	56	66.126	.167
7. Ενθαρρύνει τη συνεργασία	58	56	61.938	.273
8. Γνώση του μαθήματος	58	48	46.819	.521
9. Πόσο καλά ο καθηγητής ταυτίζεται με σας	58	48	42.347	.703
10. Κάνει το μάθημα ενδιαφέρον	58	56	61.051	.299
11. Καταλαβαίνει πώς μαθαίνουν οι καταρτιζ.	58	56	49.910	.703
12. Βοηθά στη βελτίωση των τεχνικών μελέτης	58	56	53.776	.560

* δηλώνει τις μεταβλητές που είναι σημαντικές στην τιμή του $p < .05$

Το τεστ ομοιογένειας 5 x 12 chi-square έδειξε ότι δεν υπάρχει καμία σημαντική διαφορά σε καμία πτυχή της διδασκαλίας που να επηρεάζει το βαθμό ικανοποίησης των καταρτιζόμενων από τη διδασκαλία.

Κεφάλαιο 5^ο Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η οικογενειακή κατάσταση των εκπαιδευομένων επηρέασε την αντίληψή τους ως προς τη γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς τους ($p = .023$). Οι άγαμοι καταρτιζόμενοι ήταν οι πιο ικανοποιημένοι από τη γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς τους. Οι διαζευγμένοι καταρτιζόμενοι ήταν ελαφρώς λιγότερο ικανοποιημένοι και οι έγγαμοι καταρτιζόμενοι ήταν λιγότερο ικανοποιημένοι από τη γνώση του αντικειμένου διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς τους. Οι ποσοστιαίες κατανομές της απόκρισης των συμμετεχόντων, όπως ταξινομούνται βάσει της οικογενειακής κατάστασης, βρίσκονται στον Πίνακα 3 του Παραρτήματος. Παλαιότερες έρευνες δείχνουν ότι η γνώση των αντικειμένων από τους εκπαιδευτές θεωρείται ότι είναι το βασικό χαρακτηριστικό για την αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση (Knowles, 1990). Προκειμένου οι καταρτιζόμενοι να δημιουργήσουν τη δική τους γνώση, οι εκπαιδευτές τους πρέπει να έχουν μια βαθιά κατανόηση των βασικών εννοιών στους κλάδους που διδάσκουν (Conti, 1985 & Cross, 1987).

Οι ενήλικες καταρτιζόμενοι εισέρχονται στο ΙΕΚ με προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες που έχουν συγκεντρώσει κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Όταν οι ενήλικες καταρτιζόμενοι μαθαίνουν κάτι νέο, προσπαθούν να το ενσωματώσουν με τις προηγούμενες γνώσεις τους (Kasworm, 2003).

Η μεταβλητή οικογενειακή κατάσταση δεν επηρέασε την αντίληψη των μαθητών για τις υπόλοιπες έντεκα πτυχές της μάθησης, οι οποίες ήταν: "Προγραμματιστικά μαθήματα" ($p = .641$), "Καθορισμός σαφών μαθησιακών στόχων" ($p = .342$) ($p = .740$), "Ενθάρρυνση της συνεργασίας" ($p = .930$), "Ποιότητα και διαθεσιμότητα" ($p = (p = .185)$), "Πόσο καλά ο δάσκαλος σχετίζεται με τους καταρτιζόμενους" ($p = .696$), "Κάνοντας το θέμα ενδιαφέρον" ($p = .980$), "Κατανόηση του πώς μαθαίνουν οι μαθητές" ($p = .677$), και "Βοηθά στην βελτίωση των τεχνικών μελέτης" ($p = .378$).

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν σε αυτή τη μελέτη διαπίστωσαν ότι δεν υπήρχε σημαντική σχέση μεταξύ των αντιλήψεων των ενηλίκων καταρτιζόμενων σχετικά με τις 12 πτυχές της διδασκαλίας όταν οι απαντήσεις τους κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το εύρος εισοδήματος. Από αυτή την άποψη, το εύρος εισοδήματος, είτε θεωρήθηκε «υψηλό» είτε «χαμηλό», είχε μικρή ή καθόλου επιρροή στην αντίληψη των ενηλίκων σε θέματα που σχετίζονται με τα «μαθήματα σχεδιασμού» ($p = .886$), την «ποιότητα και τη διαθεσιμότητα διδακτικού υλικού» ($p = .868$), τον «καθορισμό σαφών μαθησιακών στόχων» ($p = .817$), το να «γίνει ενδιαφέρον το θέμα» ($p = .299$), την «άμεση και τακτική ανατροφοδότηση» ($p = .334$), τη «διαχείριση της ομάδας των καταρτιζόμενων» ($p = .334$), την «ενσωμάτωση της πρακτικής μάθησης» ($p = .167$), την «ενθάρρυνση της συνεργασίας» ($p = .273$), τη «γνώση του αντικειμένου» ($p = .703$), την «κατανόηση του τρόπου με τον οποίο μαθαίνουν οι μαθητές» ($p = .703$) και την «βοήθεια στην βελτίωση των τεχνικών μελέτης» ($p = .560$).

Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν η διερεύνηση της επίδρασης επιλεγμένων πτυχών της διδασκαλίας στην αντίληψη των ενηλίκων καταρτιζόμενων που παρακολουθούσαν προγράμματα κατάρτισης στο ΙΕΚ Μοναστηρίου, λαμβάνοντας υπόψη το φύλο, την ηλικία την οικογενειακή κατάσταση και το εισόδημά τους. Κατά την εξέταση της αντίληψης των ενηλίκων καταρτιζόμενων σχετικά με την εκπαίδευση που έλαβαν, έγινε φανερό ότι ορισμένοι παράγοντες επηρέασαν την αντίληψή τους. Καθώς όλο και περισσότεροι ενήλικες καταρτιζόμενοι εγγράφονται σε ιδρύματα επαγγελματική κατάρτισης είναι απαραίτητο να παρέχεται το βέλτιστο δυνατό περιβάλλον μάθησης για ενήλικες εκπαιδευόμενους (Nesbit, 2001).

Η προσαρμογή των εκπαιδευτικών στρατηγικών στις ειδικές δυνατότητες και οι ανάγκες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων - καταρτιζόμενων αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης (Ackerman, 1998). Προκειμένου να αναπτυχθούν εκπαιδευτικές πρακτικές που να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και ενδιαφέροντα του πληθυσμού των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, καθίσταται ολοένα και πιο σαφές ότι τα ΙΕΚ θα πρέπει να κατανοούν καλύτερα πώς θα εξυπηρετούν αυτόν τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό ενηλίκων μαθητών (Crawford, 2004, Merriam, 2001).

Ενώ οι προηγούμενες έρευνες έχουν επικεντρωθεί στις ειδικές ανάγκες και τις απαιτήσεις των ενηλίκων εκπαιδευόμενων – καταρτιζόμενων (Nance, Moore &

Lewis, 2000), λίγες μελέτες επικεντρώθηκαν στις επιδράσεις της διδασκαλίας και της μάθησης και πώς μπορεί να επηρεάσει τους ενήλικες καταρτιζόμενους (Nesbit, 2001). Στο μέλλον αναμένεται να αυξηθεί η ηλικία των καταρτιζόμενων ενηλίκων και κατ' επέκταση θα αυξηθεί η εγγραφή μη παραδοσιακών καταρτιζόμενων. Αυτή η αλλαγή θα έχει τεράστια επίδραση στα ΙΕΚ όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο θα υπηρετήσουν αυτόν τον συνεχώς αυξανόμενο πληθυσμό. Προφανώς, θα υπάρξει μια τεράστια ανάγκη να αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο θα διδάσκεται αυτός ο πληθυσμός.

Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε τυχόν διαφοροποίηση στις αντιλήψεις των ενηλίκων καταρτιζόμενων αναφορικά με την διαβίου επαγγελματική κατάρτιση. Ενώ αυτή η μελέτη βρήκε στατιστικά σημαντικές σχέσεις μεταξύ ενηλίκων εκπαιδευόμενων, όταν κατηγοριοποιήθηκαν από ορισμένες δημογραφικές μεταβλητές, κατέστη προφανές ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετές σχέσεις που δεν έχουν εξεταστεί.

Κατά συνέπεια, προτείνεται στο μέλλον να διευρυνθεί και να συνεχιστεί η έρευνα. Ενώ αυτή η μελέτη διεξήχθη στο ΙΕΚ Μοναστηρίου υπάρχει ανάγκη να επεκταθεί ώστε να συμπεριληφθεί ένα αντιπροσωπευτικό ποσοστό των ΙΕΚ σε όλη τη χώρα για να διαπιστωθεί εάν θα επιτευχθεί παρόμοιο αποτέλεσμα. Εκτός από την αύξηση του πληθυσμού των ΙΕΚ, οι μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να λάβουν σημαντικά μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι ο πληθυσμός θα περιλαμβάνει μεγαλύτερη εκπροσώπηση των καταρτιζόμενων με βάση την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, το φύλο και τον κύκλο σπουδών.

Καθώς η εκπαιδευτική πολιτική τροποποιεί τα υφιστάμενα προγράμματα και υπηρεσίες που απευθύνονται σε ενήλικες καταρτιζόμενους, πρέπει επίσης να αναπτυχθούν στρατηγικές που θα προωθήσουν την κατανόηση του καταρτιζόμενου από το διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό. Ως εκ τούτου, συνιστάται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα διά βίου κατάρτισης να στηρίζουν εκπαιδευτικούς που θα επιδεικνύουν προθυμία να τροποποιούν τα υπάρχοντα προγράμματα και να αναπτύσσουν νέες πρακτικές προσαρμοσμένες στον ενήλικο πληθυσμό τους.

Θα πρέπει να διεξαχθεί περαιτέρω έρευνα η οποία θα εξετάζει τους ενήλικες καταρτιζόμενους και το αν είναι γονείς ή όχι. Οι γονείς έχουν πολλές υποχρεώσεις

και η ιδιότητά τους αυτή θέτει ειδικές απαιτήσεις και επηρεάζει την ικανοποίησή τους από την εκπαίδευση και κατάρτιση που λαμβάνουν.

Ολοκληρώνοντας επισημαίνεται ότι τρεις γενικοί στρατηγικοί στόχοι θα πρέπει να επηρεάζουν την ανάπτυξη των συστημάτων διά βίου εκπαίδευσης και επαγγελματική κατάρτισης:

1. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

2. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων σε συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης

3. Άνοιγμα συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ευρύτερο κόσμο.

Οι κύριοι στόχοι της διά βίου επαγγελματικής κατάρτισης θα πρέπει να είναι η οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς που να προσφέρει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης σε ποιοτική μάθηση καθ 'όλη τη διάρκεια ζωής σε όλους και στην οποία η παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης βασίζεται πρωτίστως στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ατόμων και η προσαρμογή των τρόπων με τους οποίους παρέχεται εκπαίδευση και κατάρτιση και ταυτόχρονα να εξασφαλιστεί ότι οι γνώσεις και οι δεξιότητες των ανθρώπων ταιριάζουν με τις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις εργασίας και επαγγελμάτων, την οργάνωση του χώρου εργασίας και τις μεθόδους εργασίας.